

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Szczecinie

LSZ. 410.16.1.2023

Pan
Krzysztof Mikołajczyk
Burmistrz Tuczna

Urząd Miejski w Tucznie
ul. Wolności 6
78-640 Tuczno

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/013 – Wdrażanie gospodarki o obiegu zamkniętym.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Miejski w Tucznie, ul. Wolności 6, 78-640 Tuczn ¹ .
Kierownik jednostki kontrolowanej	Krzysztof Mikołajczyk, Burmistrz Tuczn od 5 lipca 2021 r. ²
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Działania gminy na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym. 2. Realizacja projektów pilotażowych dotyczących gospodarki o obiegu zamkniętym.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2018 r. do 31 grudnia 2022 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed lub po tym okresie ³ .
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Artykuł 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie.
Kontroler	Wiesław Kaszak, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/93/2023 z 13 czerwca 2023 r.

(akta kontroli str. 1)

¹ Dalej: Urząd.

² Wcześniej od 14 grudnia 2014 r. do 2 listopada 2020 r. Burmistrzem Tuczn był Krzysztof Hara. W okresie od 3 listopada 2020 r. do 4 lipca 2021 r. pełniącym funkcję Burmistrza Tuczn był Piotr Stanisław Pierzyński, dalej: Burmistrz.

³ Czynności kontrolne w jednostce zakończyły się 12 września 2023 r.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623; dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

W Urzędzie podejmowano działania związane z wdrażaniem gospodarki o obiegu zamkniętym⁶, przy czym działania te koncentrowały się na realizacji gospodarki niskoemisyjnej, poprawie efektywności energetycznej oraz poprawie gospodarki ściekowej. Cele i działania na rzecz GOZ w dokumentach gminnych były spójne z działaniami i celami określonymi w ponadgminnych dokumentach strategicznych.

Działania w ramach projektu pilotażowego dotyczyły GOZ, nie podjęto się natomiast realizacji wszystkich ustawowych działań związanych z gospodarką odpadami, w tym nie wyposażono Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych⁷ w pojemniki do zbierania szczególnego rodzaju odpadów.

Sprawozdania Burmistrza z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi w Gminie były sporządzone prawidłowo, na podstawie sprawozdań podmiotów odbierających odpady, jednakże realizacja tych zadań w niedostatecznym stopniu wypełniała postanowienia wynikające z regulacji prawnych zawartych w: ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach⁸, ustawie z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach⁹ i ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska¹⁰.

Na taki stan składały się nieprawidłowości, które dotyczyły:

- niewłaściwego, niezgodnego z przepisami ucpg, regulaminu korzystania z PSZOK,
- nieudostępniania na stronach internetowych Urzędu aktualnych informacji o podmiotach odbierających odpady komunalne oraz o miejscach zagospodarowania odpadów,
- braku analiz z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi za 2019 r. i 2020 r. oraz niezetelnych danych w analizach z lat 2021 i 2022,
- nieosiągnięcia poziomu przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych w wysokości co najmniej 20% wagowo, przy osiągniętym poziomie jedynie 11% w 2021 r.,
- nieprzeprowadzania kontroli w stosunku do podmiotów odbierających odpady komunalne od właścicieli nieruchomości,
- nierzetelnego prowadzenia rejestru działalności regulowanej,
- nietworzenia zachęt do ponownego użycia i przygotowania do ponownego użycia odpadów, w tym do tworzenia i wspierania sieci ponownego wykorzystania i napraw oraz zachęt ekonomicznych do tworzenia takich modeli działania, wymaganych przepisami ustawy o odpadach.

Spośród czterech zadań, jakie Gmina realizowała w ramach projektu pilotażowego, do końca kontroli NIK¹¹, zrealizowano trzy zadania, z tego dla jednego zadania – modernizacja stacji uzdatniania wody w Tucznie, Gmina posiadała pełną oceną efektywności ekologicznej, która była zgodna z założeniami zawartymi w umowach z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej¹². Zrealizowane trzy zadania zostały przeprowadzone

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Dalej: GOZ.

⁷ Dalej: PSZOK.

⁸ Dz.U. z 2023 r. poz. 1469, ze zm.; dalej: ucpg.

⁹ Dz.U. z 2023 r. poz. 1587, ze zm.; dalej: ustawa o odpadach.

¹⁰ Dz.U. z 2022 r. poz. 2556, ze zm.

¹¹ tj. do 12 września 2023 r.

¹² Dalej: NFOŚiGW.

prawidłowo, jednak Urząd w badanym okresie nie wywiązał się z obowiązku sprawozdawczego wobec NFOŚiGW.

W Gminie prawidłowo zastosowano co najmniej jeden ze środków poprawy efektywności energetycznej wymienionych w art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 20 maja 2016 r. o efektywności energetycznej¹³.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej¹⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania Gminy Tuczo¹⁵ na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym.

Opis stanu
faktycznego

1. Cele i działania/zadania na rzecz wsparcia GOZ w dokumentach Gminy.

W Gminie w badanym okresie obowiązywały dokumenty strategiczne, które wyznaczały cele i zadania na rzecz wsparcia GOZ¹⁶, w tym:

- „Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Tuczo na lata 2013-2016 z perspektywą na lata 2017-2020”¹⁷;
- „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Tuczo na lata 2018-2021 z perspektywą do roku 2025”¹⁸;
- „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Tuczo na lata 2022-2025 z perspektywą na lata 2026-2029”¹⁹;
- „Strategia Rozwoju Gminy Tuczo na lata 2017-2026”²⁰;
- „Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy”²¹;
- „Koncepcja wdrażania gospodarki o obiegu zamkniętym w Gminie Tuczo” z września 2017 r.²² Uchwała Rady Miejskiej²³ w sprawie wyrażenia zgody na przystąpienie do realizacji Porozumienia zawartego z NFOŚiGW dotyczącego dofinansowania przedsięwzięć w ramach programu priorytetowego 2.4. „Gospodarka o obiegu zamkniętym w gminie-program pilotażowy”;
- „Strategia Rozwoju Tuczyńskiego Klastra Energii” z października 2017 r.²⁴
(akta kontroli str. 14, 43, 76, 114, 144, 255)

W Aktualizacji Programu OŚ z perspektywą na lata 2017-2020 wskazano, że w zakresie gospodarki odpadami, dokumentem strategicznym został uznany „Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Tuczo”, zaktualizowany zgodnie z wojewódzkim planem gospodarki odpadami²⁵. W dokumencie tym wpisano zadania Gminy dotyczące edukacji mieszkańców odnośnie wprowadzania nowego systemu gospodarki odpadami. Aktualizacja zawierała m.in. opis infrastruktury Gminy, w tym gospodarki wodno-ściekowej oraz

¹³ Dz.U. z 2021 r. poz. 2166, ze zm.

¹⁴ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁵ Dalej: Gmina.

¹⁶ O których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2023 r. poz. 1259, ze zm.).

¹⁷ Uchwała Rady Miejskiej w Tuczo (Rada Miejska) Nr XXXIX/228/2014 z dnia 26 czerwca 2014 r., dalej: Aktualizacja Programu OŚ z perspektywą na lata 2017-2020.

¹⁸ Uchwała Rady Miejskiej Nr XL/315/2018 z dnia 27 lutego 2018 r., dalej: Program OŚ na lata 2018-2021.

¹⁹ Uchwała Rady Miejskiej Nr XLII/324/2022 z dnia 30 czerwca 2022 r., dalej: Program OŚ na lata 2022-2025.

²⁰ Uchwała Rady Miejskiej Nr XXXV/276/2017 z dnia 25 września 2017 r., dalej: Strategia Rozwoju.

²¹ Uchwała Rady Miejskiej Nr XV/91/2015 z dnia 29 grudnia 2015 r., dalej: PGN.

²² dalej: Koncepcja wdrażania GOZ lub Koncepcja.

²³ Nr V/68/2019 z dnia 10 maja 2019 r.

²⁴ dalej: Strategia Rozwoju TKE.

²⁵ Uchwała Rady Miejskiej w Tuczo z dnia 27 grudnia 2012 r., Nr XXII/135/2012, dalej: Regulamin utrzymania czystości.

wykaz podmiotów²⁶ wpisanych do Rejestru Działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości z terenu Gminy. W ramach gospodarki ściekowej wskazano na potrzebę budowy przydomowych oczyszczalni ścieków oraz ogólne zasady budowy takich oczyszczalni. Rada Miejska podjęła także cztery Uchwały, regulujące w Gminie gospodarkę odpadami²⁷.

(akta kontroli str. 14-42)

Strategia Rozwoju zawierała m.in. zasady funkcjonowania w Gminie gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarki odpadami. Przyjęte założenia były zgodne z założeniami w „Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2012-2017 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2018-2023”²⁸. W Strategii wskazano na potrzebę usprawnienia systemu selektywnej zbiórki odpadów surowcowych na terenie całej Gminy, ale nie określono szczegółowych celów i działań na rzecz wsparcia gospodarki o obiegu zamkniętym (w szczególności dotyczących zapobiegania powstawaniu odpadów). Burmistrz wyjaśnił, że (...) *szczegółowe wskaźniki i mierniki zawarto w innych dokumentach strategicznych np. w „Planie Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Tuczno”, „Programie ochrony środowiska dla Gminy Tuczno na lata 2018-2021 z perspektywą do roku 2025”.*

(akta kontroli str. 43-75, 294-297, 981)

W Programie OŚ na lata 2018-2021 w zakresie gospodarki odpadami jako wskaźnik monitoringu wykazano masę odebranych odpadów komunalnych z obszaru gminy w 2016 r.²⁹ Celem realizacji koncepcji wdrażania gospodarki o obiegu zamkniętym wg tego programu było wskazanie kierunków działania w zakresie poprawy środowiska przyrodniczego, w tym działania w sferze systemu selektywnej zbiórki odpadów.

(akta kontroli str. 271-273, 274-279)

W Programie OŚ na lata 2022-2025 w odniesieniu do gospodarki odpadami i selektywnej zbiórki odpadów wskazano na prowadzoną politykę polegającą na uzyskaniu niższej stawki odbioru odpadów od mieszkańców za ich prawidłowe segregowanie. Wskazano również na dużą rolę Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Tucznie (PSZOK) w odbiorze niektórych odpadów od mieszkańców Gminy. W Programie wskazano także na działania edukacyjne, które powinny skupiać się na organizowaniu różnych cyklicznych akcji typu: sprzątanie świata, dzień ziemi, zbiórki zużytych baterii i segregacji odpadów do specjalnie zakupionych pojemników oraz prowadzenie działalności edukacyjnej w zakresie selektywnej zbiórki odpadów i ograniczenia ich powstawania, a także racjonalnego

²⁶ Numery rejestrowe: WOC.6233.1.2012; WOC.6233.2.2012; WOC.6233.3.2012; WOC.6233.4.2012; WOC.6233.5.2012.

²⁷ Uchwała Nr XXII/139/2012 z dnia 27 grudnia 2012 r. w sprawie szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów; Uchwała Nr XXII/138/2012 z dnia 27 grudnia 2012 r. w sprawie wzoru deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi składanej przez właściciela nieruchomości; Uchwała Nr XXII/137/2012 z dnia 27 grudnia 2012 r. w sprawie terminu, częstotliwości i trybu uiszczania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi; Uchwała Nr XXII/136/2012 z dnia 27 grudnia 2012 r. w sprawie wyboru metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz ustalenia wysokości tej opłaty i ustalenia stawki za pojemnik.

²⁸ Uchwała Nr XVI/218/12 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 29 czerwca 2012 r. w sprawie uchwalenia aktualizacji Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2012-2017 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2018-2023.

²⁹ Odpady komunalne niesegregowane stanowiły 80,5% (870,99 Mg) wszystkich odpadów, opakowania ze szkła 4,9% (52,51 Mg), odpady wielkogabarytowe 4,4% (47,68 Mg), inne niewymienione frakcje zbierane w sposób selektywny 3,5% (38,38 Mg), zmieszane odpady opakowaniowe 2,9% (31,55 Mg), odpady ulegające biodegradacji 2,7% (29,08 Mg), opakowania z tworzyw sztucznych 1,0% (11,36 Mg), zużyte opony 0,1% (0,98 Mg).

wykorzystania wody i energii. Ponadto w zakresie gospodarki ściekowej uwzględniono systemy indywidualne przydomowych oczyszczalni ścieków.

(akta kontroli str. 114-141)

W Planie Gospodarki Odpadami Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2012-2017 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2018-2023³⁰ wskazano cel przygotowania dokumentu, którym było m.in. uporządkowanie gospodarki odpadami w województwie oraz sprawne i efektywne zarządzanie nowym systemem, które pozwoli na: uszczelnienie systemu gospodarowania odpadami komunalnymi, prowadzenie selektywnego zbierania odpadów komunalnych „u źródła”, zmniejszenie ilości odpadów komunalnych, w tym odpadów ulegających biodegradacji (OUB) kierowanych na składowisko odpadów, zwiększenie liczby nowoczesnych instalacji do odzysku, recyklingu oraz unieszkodliwiania odpadów komunalnych w sposób inny niż składowanie odpadów, całkowite wyeliminowanie składowisk odpadów niespełniających wymagań prawnych, prowadzenie właściwego sposobu monitorowania postępowania z odpadami komunalnymi zarówno przez właścicieli nieruchomości, jak i prowadzących działalność w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, zmniejszenie dodatkowych zagrożeń dla środowiska wynikających z transportu odpadów komunalnych z miejsc odzysku lub unieszkodliwiania przez podział województw na regiony gospodarki odpadami, w ramach których prowadzone będą wszelkie czynności związane z gospodarowaniem odpadami komunalnymi.

(akta kontroli str. 253-254, 317-325)

2. Przygotowanie i planowanie działań/zadań na rzecz GOZ w dokumentach Gminy.

2.1. Głównym dokumentem strategicznym regulującym udział Gminy w Pilotażowym Programie była Koncepcja wdrażania GOZ, kilkakrotnie konsultowana i zmieniana oraz ostatecznie zaopiniowana przez Ministerstwo Środowiska. W założeniu GOZ w Gminie miała przyczynić się nie tylko do rozwoju w zakresie innowacyjnych rozwiązań, ale również do zmniejszenia zużycia energii elektrycznej, a tym samym energii końcowej, a także do redukcji CO₂.

W Koncepcji zdefiniowano głównych interesariuszy i grupy docelowe, którymi byli zarówno mieszkańcy Gminy jak i przedsiębiorcy działający na jej terenie. Walory przyrodnicze Gminy wskazano jako jej potencjał, na bazie którego rozwijała się turystyka, a która wymagała rozwoju infrastruktury i szukania nowych rozwiązań wpływających m.in. na redukcję zanieczyszczeń oraz zużycie energii końcowej. Wskazano kluczowe obszary problematyczne:

- ograniczenie zużycia energii elektrycznej poprzez modernizację: Stacji Uzdatniania Wody w Tucznie oraz Oczyszczalni Ścieków w Tucznie,
- zamknięcie procesu oczyszczania ścieków w aglomeracji Tucznie poprzez budowę stacji dosuszania osadów pościekowych,
- budowa przydomowych ekologicznych oczyszczalni ścieków na terenach położonych poza aglomeracją zgłoszoną w KPOŚK³¹,
- ograniczenie zużycia energii cieplnej poprzez termomodernizację budynków użyteczności publicznej,
- stworzenie w partnerstwie: gmina, mieszkańcy, przedsiębiorcy z branży bioenergetycznej i ośrodki naukowe, klastra energetycznego na terenie Gminy,
- edukacja mieszkańców w dziedzinie poszanowania energii elektrycznej i cieplnej, gospodarki odpadami, zmniejszenie zużycia wody, przywracanie drugiego życia przedmiotom codziennego użytku.

³⁰ Uchwała Nr XVI/218/12 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 29 czerwca 2012 r.

³¹ Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

Koncepcja wdrażania GOZ była uzgodniona z NFOŚiGW.

(akta kontroli str. 144-158, 241)

2.2. W Programie OŚ na lata 2018-2021 określono m.in. cele ekologiczne, a w ich ramach działania, jakie należy podjąć w zakresie ochrony środowiska na terenie Gminy na przestrzeni kilkunastu lat.

(akta kontroli str. 288-297)

W „Planie Gospodarki Niskoemisyjnej” planowane działania na rzecz GOZ poprzedzono rzetelnymi analizami i konsultacjami. Zdefiniowano głównych interesariuszy, grupy docelowe, zidentyfikowano kluczowe problemy, zagrożenia i trudności, które miały być rozwiązane za pomocą działań/zadań GOZ. Określono cele i mierniki wraz ze wskaźnikami realizacji celów oraz wskazano środki, którymi można je osiągnąć. W Planie wskazano działania na rzecz gospodarki niskoemisyjnej w Gminie, dla których przeprowadzono inwentaryzację w zakresie zużycia energii finalnej i emisji CO₂ dla roku bazowego 2014 r.

Plan obejmował m.in. termomodernizację trzech budynków użyteczności publicznej³² z założeniem, że kompleksowa termomodernizacja pozwoli ograniczyć zużycie energii cieplnej, a co za tym idzie również emisji CO₂ o 25%. Ponadto plan wskazywał na edukację mieszkańców w zakresie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii³³. Termin realizacji zadań został określony na lata 2018-2020.

(akta kontroli str. 78-113, 144-158)

2.3. W maju 2017 r. Zarząd NFOŚiGW przyjął projekt Pilotażowego Programu³⁴.

(akta kontroli str. 220, 228-230)

2.4. Burmistrz wydał zarządzenie³⁵ w sprawie ustalenia procedur stosowanych przy realizacji zadań inwestycyjnych przez gminę Tuczo w ramach Programu priorytetowego 2.4 Gospodarka o obiegu zamkniętym w gminie – program pilotażowy. Zarządzeniem tym Burmistrz wprowadził plan kont do stosowania przy realizacji zadań inwestycyjnych w ramach GOZ oraz wskazał stanowiska odpowiedzialne w Urzędzie za:

- sprawozdawczość merytoryczną, sprawozdania częściowe i końcowe, rozliczenie zadania, archiwizację dokumentów (inspektor),
- sprawdzanie faktur pod względem merytorycznym, protokołu odbioru końcowego, protokołów zdawczo-odbiorczych, przebieg środka trwałego, działania informacyjno-promocyjne (młodszy referent),
- działania informacyjno-promocyjne, współpraca z instytucją pośredniczącą (inspektor).

Burmistrz był zobowiązany do zatwierdzania i podpisywania m.in. takich dokumentów jak: wniosek wraz z dokumentacją, umowy o dofinansowanie, umowy z wykonawcami, pozostałe umowy związane z projektem, dokumentacja związana z zamówieniami i zleceniami, faktury do wypłaty, polecenia przelewów, wniosek o uruchomienie środków, sprawozdania dotyczące realizacji projektu, protokoły odbioru, wniosek o płatność, protokoły zdawczo-odbiorcze.

Skarbnik został zobowiązany do: 1) podpisywania m.in. takich dokumentów jak: wniosek o płatność, umowy na dofinansowanie, pozostałe umowy związane z projektem, sprawozdania dotyczące projektu, polecenia przelewów; 2) kontrasygnaty umów z podwykonawcami; 3) sprawdzania faktur pod względem formalnym i rachunkowym, zatwierdzania faktur do wypłaty.

³² Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Tuczo, Przedszkole w Tuczo, Gminny Ośrodek Kultury w Tuczo.

³³ M.in. promocja energooszczędnych źródeł światła i oszczędności energii wśród mieszkańców.

³⁴ Załącznik nr 1 do uchwały Zarządu NFOŚiGW.

³⁵ Nr 70/2020 z 23 września 2020 r.

Burmistrz zawarł dwie umowy zlecenia³⁶ na prowadzenie dokumentacji związanej z rozliczeniem wydatków w ramach wniosków o dofinansowanie w formie dotacji i pożyczki na realizację przedsięwzięć związanych z GOZ zgodnie z warunkami określonymi w umowach z NFOŚiGW.

(akta kontroli str. 965-978, 981)

2.5. Gmina w badanym okresie nie przeprowadziła kontroli z wykonania działań z zakresu GOZ, sporządziła raport dla NFOŚiGW z osiągnięcia efektu ekologicznego realizacji przedsięwzięcia *Modernizacja stacji uzdatniania wody w miejscowości Tuczno*³⁷, jednak w trakcie realizacji GOZ nie wywiązywała się z obowiązków sprawozdawczych wobec NFOŚiGW o czym szerzej w obszarze II pkt. 2.3 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli str. 933-947)

3. Realizacja zadań i obowiązków gminy na rzecz GOZ wynikających z ucpg.

3.1. W związku z wydaniem wytycznych Ministra Klimatu i Głównego Inspektora Sanitarnego w sprawie postępowania z odpadami wytwarzanymi w czasie występowania zakażeń koronawirusem SARS-CoV-2 i zachorowań na wywoływaną przez niego chorobę COVID-19 (w czasie trwania pandemii/epidemii)³⁸, Burmistrz poinformował podmiot odbierający i zagospodarowujący odpady³⁹ o odpowiedzialności wynikającej z zawartej umowy w zakresie gospodarowania odpadami od osób potencjalnie zakażonych lub zakażonych i ograniczenia zagrożenia dla osób biorących udział w odbiorze i przetwarzaniu odpadów.

(akta kontroli str. 386, 386a-386b)

Zarządzeniem z dnia 25 listopada 2015 r.⁴⁰ Burmistrz utworzył stacjonarny punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK), a Zarządzeniem z dnia 11 lutego 2016 r.⁴¹ wprowadził Regulamin korzystania. W celu utworzenia, utrzymania i eksploatacji PSZOK Burmistrz zawarł porozumienie⁴² z Zakładem Gospodarki Komunalnej.

Ogłędziny wykazały, że godziny otwarcia PSZOK były ustanowione we wtorki i w soboty od 8.00 do 16.00. W Regulaminie korzystania z PSZOK określono zasady przyjmowania odpadów, sposób postępowania z odpadami, w tym m. in. że dostarczane przez mieszkańców gminy Tuczno odpady, przyjmuje się nieodpłatnie w ilościach wskazujących na powstanie odpadów w gospodarstwach domowych (zaś gruz i odpady budowlane do 500 kg na rok). Mieszkaniec przed przekazaniem odpadów do PSZOK zobowiązany był do okazania dokumentu potwierdzającego miejsce zamieszkania oraz dowodu zapłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi (ostatni kwartał) na rzecz Gminy. W Regulaminie korzystania z PSZOK przyjęto, że nie będą przyjmowane m.in.: odpady niebezpieczne, chemikalia, opony z działalności rolniczej i inne.

Zagadnienie to opisano w sekcji „Ustalone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 348-359, 948-954)

³⁶ Obie umowy z dnia 13 października 2020 r.

³⁷ Analiza zmian kosztów zakupu energii elektrycznej na podstawie faktur dla przedsięwzięcia: *Modernizacja stacji uzdatniania wody w miejscowości Tuczno* w okresie sprawozdawczym od dn. 01.02.2021 r. do dn. 31.01.2022 r.

³⁸ <https://www.gov.pl/web/klimat/wytyczne-ws-postepowania-z-odpadami-w-czasie-wystepowania-zakazen-koronawirusem-sars-cov-2>.

³⁹ ATF Polska sp. z o.o. sp.k. Chojnica 2, 78-650 Mirosławiec.

⁴⁰ Zarządzenie nr 75/2015 Burmistrza Tuczna w sprawie utworzenia i prowadzenia Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Gminie Tuczno oraz ustalenia Regulaminu Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych. (zmiana: Zarządzenie nr 8/2016 Burmistrza Tuczna z dnia 11 lutego 2016 r.)

⁴¹ Zarządzenie nr 8/2016 Burmistrza Tuczna zmieniające Zarządzenie nr 75/2015 Burmistrza Tuczna z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie utworzenia i prowadzenia PSZOK oraz ustalenia regulaminu PSZOK.

⁴² Zawarte 9 lutego 2016 r. w Tucznie.

3.2. W latach 2018-2020, podlegające monitorowaniu⁴³, osiągnięcie przez Gminę wymaganych poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła wyniosło odpowiednio: 35,4%; 34,5%; 46,5%; (w 2018 r. – 30 %, w 2019 r. – 40%, w 2020 r. – co najmniej 50%)⁴⁴,

Do 16 lipca 2020 r. Gmina ograniczyła masę odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r., w 2020 r. wskaźnik powinien wynieść maksymalnie 35%. Gmina osiągnęła założony poziom 0%.

W latach 2020-2021 poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych, stanowiących odpady komunalne wyniósł odpowiednio: 86,9% (2020 r., wymagane było co najmniej 70% wagowo) i 90,8% (2021); Województwo odpowiednio: 58,3% i 52,5%.

W latach 2021-2022 osiągnięcie przez Gminę wymaganych poziomów przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych przedstawiało się następująco: w 2021 - 11,0% (w 2021 r. wymagane było co najmniej 20%)⁴⁵, w 2022 r. - 38,8% (w 2022 r. – co najmniej 25 %) ⁴⁶. Wskaźnik recyklingu odpadów komunalnych w Polsce w tych latach wyniósł odpowiednio: 38,7%, 40,3%⁴⁷.

W latach 2018-2022 wskaźnik ilości odebranych odpadów komunalnych przypadających na jednego mieszkańca nieznacznie uległ zmniejszeniu. W 2018 r. przy liczbie mieszkańców 4 903 wynosił on 1 222 Mg⁴⁸, a w 2022 r. przy liczbie mieszkańców 4 613 – 1 182 Mg. Ilość odpadów na jednego mieszkańca w latach 2018-2022 wynosiła średnio 0,26 Mg i nie ulegała znaczącej zmianie⁴⁹.

(akta kontroli str. 475, 480, 720, 724, 986-986A)

3.3. Gmina w badanym okresie prowadziła działania informacyjne i edukacyjne dotyczące prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi, w szczególności w zakresie selektywnego zbierania odpadów komunalnych zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt 8 ucpg. Działania te polegały m.in. na udostępnianiu mieszkańcom Gminy „Instrukcji segregacji odpadów”, Harmonogramu odbioru odpadów komunalnych na rok 2023”, „ABC segregacji odpadów”. Na internetowej platformie społecznościowej⁵⁰ zamieszczono informację o zbiórce odpadów wielkogabarytowych na terenie miasta i Gminy Tuczo.

⁴³ Sprawozdania Burmistrza z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi, zgodnie z BDO. Baza Danych o Odpadach: sprawozdawczość komunalna. <https://jap-bdo.mos.gov.pl/>

⁴⁴ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami niektórych frakcji odpadów komunalnych. (Dz.U. z 2016 r., poz. 2167, Uchylony z dniem: 31 grudnia 2020 r.

⁴⁵ Art. 3aa ucpg.

⁴⁶ Od 2021 r. poziom obliczany będzie dla wszystkich odpadów komunalnych ogółem na podstawie art. 3b : ucpg, jednak przy obliczaniu poziomu przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych nie uwzględnia się innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych stanowiących odpady komunalne.

⁴⁷ Dane o wskaźniku recyklingu odpadów komunalnych (ang. recycling rate of municipal waste) według bazy Eurostat, dostęp na dzień 21 sierpnia 2023 r. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/CEI_WM011/default/table?lang=en.

⁴⁸ Megagram (symbol Mg) – pochodna jednostka masy w układzie SI (także pochodna jednostka masy w stosowanym dawniej układzie CGS) równa jednemu milionowi gramów (1 000 000 g), popularna nazwa – tona. Megagram jest standardową jednostką stosowaną w praktyce i przepisach prawnych dotyczących recyklingu do określania ilości odpadów.

⁴⁹ Wg danych GUS - średnia dla Polski wyniosła w latach 2021-2022 - 0,35 Mg

⁵⁰ <https://www.facebook.com/gmina.tuczo>. Obecna nazwa Meta.

Gmina w badanym okresie we współpracy z Gminą Miejską Wałcz⁵¹ przystąpiła do projektu pn. „Działania edukacyjne w zakresie ochrony przyrody, zdrowego stylu życia oraz gospodarki odpadami dla mieszkańców powiatu wałeckiego”.

W ramach tego projektu zorganizowano 7 listopada 2022 r. sprzątanie miasta Tuczo. W akcji uczestniczyli uczniowie ze Szkoły Podstawowej w Tuczo, którzy dzięki projektowi mogli utrwalić „zasady prawidłowej segregacji odpadów”, a także wziąć udział w konkursie plastycznym pn. „Ekologiczne gospodarstwo domowe”. W grudniu 2022 r. Gmina uczestniczyła w IX Edycji Ogólnopolskiego Konkursu Ekologicznego „Mistrz Recyklingu”.

(akta kontroli str. 365-373, 374-385)

3.4. Na stronie internetowej Urzędu, nie zostały udostępnione aktualne Informacje o podmiotach odbierających odpady komunalne oraz o miejscach zagospodarowania odpadów⁵². Zamieszczone dane dotyczyły lat 2013-2015. Zagadnienie to opisano w sekcji „Ustalone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 387-388, 873-874)

3.5. Analiza Stanu Gospodarki Odpadami Komunalnymi na terenie Gminy Tuczo⁵³ za lata 2018, 2021 i 2022 została sporządzona przez Burmistrza, w wymaganym terminie, tj. do końca kwietnia następnego roku, a także udostępniona na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu. Podstawę do jej sporządzenia stanowiły sprawozdania złożone przez podmioty odbierające odpady komunalne od właścicieli nieruchomości, podmiot prowadzący PSZOK, roczne sprawozdania z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi oraz inne dostępne dane o czynnikach wpływających na koszty systemu gospodarowania odpadami komunalnymi. Brak było Analizy za lata 2019 i 2020 r. Zagadnienie to opisano w sekcji „Ustalone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 389-424, 821-833)

Analiza za 2022 r. zawierała dane zgodnie z przepisami art. 9tb ucpg, tj. w zakresie:

1) możliwości przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych, odpadów zielonych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania. Podmioty odbierające odpady w Gminie były zobowiązane do przekazywania zmieszanych odpadów komunalnych, oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania do regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów;

2) potrzeb inwestycyjnych związanych z gospodarowaniem odpadami komunalnymi. W 2015 r. w Gminie został utworzony PSZOK, którego zarządzającym został Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Tuczo. Przyjmowanie odpadów w PSZOK rozpoczęło w styczniu 2016 r.;

3) kosztów poniesionych w związku z odbieraniem, odzyskiem, recyklingiem i unieszkodliwianiem odpadów komunalnych w podziale na wpływy, wydatki i nadwyżki z opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi.

W 2022 r. wpływy z tytułu opłat wyniosły 1 266,6 tys. zł, a wydatki ogółem 1 400,4 tys. zł. W planie budżetu w 2022 r. przyjęto, że planowane dochody i wydatki budżetowe z tytułu opłat za gospodarowanie odpadami wyniosą 1 516,3 tys. zł;

⁵¹ Umowa Partnerska z dnia 9 maja 2015 r. zawarta w celu realizacji zadania dofinansowanego ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej pod nazwą: „Kompleksowe działania edukacyjne w zakresie gospodarki odpadami dla mieszkańców powiatu wałeckiego”.

⁵² Dalej: Informacja.

⁵³ Dalej: Analiza.

- 4) liczby zameldowanych mieszkańców Gminy w 2022 r., która wynosiła 4 613 osób, a zadeklarowana sumaryczna liczba osób zamieszkałych nieruchomości położonych na terenie Gminy wynosiła odpowiednio 3 594 osoby;
- 5) liczby właścicieli nieruchomości, którzy nie zawarli umowy – w analizie nie wykazano takich osób. Wszyscy właściciele nieruchomości zamieszkałych zostali zobowiązani do ponoszenia opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Właściciele nieruchomości niezamieszkałych zobowiązani zostali do udokumentowania w formie umowy korzystania z usług wykonywanych przez gminną jednostkę organizacyjną lub przedsiębiorcę odbierającego odpady komunalne, wpisanego do rejestru działalności regulowanej oraz przez okazanie takich umów i dowodów uiszczania opłat za te usługi;
- 6) ilości odpadów komunalnych wytwarzanych na terenie gminy. W Analizie za 2022 r. wykazano 1220,29 Mg odpadów komunalnych, zaś w sprawozdaniu Burmistrza z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi za 2022 r. podano 1181,97 Mg. Zagadnienie to opisano w sekcji „Ustalone nieprawidłowości”;
- 7) ilości niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych i bioodpadów stanowiących odpady komunalne, odbieranych z terenu gminy oraz przeznaczonych do składowania pozostałości z sortowania odpadów komunalnych i pozostałości z procesu mechaniczno-biologicznego przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych⁵⁴;
- 8) uzyskanych poziomów przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych. W 2022 r. w odniesieniu do 2021 r. nastąpił w Gminie wzrost selektywnie zebranych odpadów komunalnych, których zebrano w 2022 r. 458,7268 Mg, a w 2021 r. 137,5167 Mg.
- 9) informacji, że Gmina w 2022 r. nie przekazywała odpadów komunalnych do termicznego przekształcania.

(akta kontroli str. 414-424, 425-487)

Burmistrz wyjaśnił, że *powodem deficytu (...) była za mała ilość wpływów od mieszkańców. Po świadomej analizie problemu została podniesiona stawka za odbiór odpadów z 30 zł do 35 zł od osoby w lipcu 2022 r. Pomimo podniesionej stawki w dalszym ciągu zabrakło na całkowite pokrycie kosztów funkcjonowania systemu gospodarki odpadami. Znaczna część mieszkańców nie uiszcza opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Gmina Tuczno wystawia upomnienia, a następnie tytuły wykonawcze w celu ściągnięcia powstałych zaległości od mieszkańców.*

(akta kontroli str. 1032-1034)

Dane zawarte w Analizach za 2021 r. i 2022 r. obejmowały także poziomy przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych, które wynosiły odpowiednio: 11,04%⁵⁵ i 38,8%. Dane te były zgodne ze sprawozdaniami podmiotów zobowiązanych, o których mowa w art. 9n ust. 1, art. 9na ust. 1, art. 9nb ust. 1 lub art. 9o ust. 1 ucpg.

Ponadto w analizie za 2021 r. wskazano, że od 1 lipca 2021 r. wprowadzono w Gminie dla właścicieli nieruchomości zabudowanych budynkami jednorodzinnymi możliwość zwolnienia z części opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi w zamian za kompostowanie bioodpadów stanowiących

⁵⁴ W Analizie za 2022 r. wykazano 711,94 Mg odpadów komunalnych niesegregowanych, 104,14 Mg odpadów ulegających biodegradacji stanowiących odpady komunalne, 106,37 Mg zmieszanych odpadów opakowaniowych.

⁵⁵ Zgodnie z art. 3b pkt. 1a. ucpg poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych oblicza się jako stosunek masy odpadów komunalnych przygotowanych do ponownego użycia i poddanych recyklingowi do masy wytworzonych odpadów komunalnych.

odpady komunalne w kompostowniku przydomowym. Do końca roku 2021 z tej możliwości skorzystały 773 gospodarstwa domowe.

(akta kontroli str. 389-402, 403-413, 414-424, 821-833, 834-853)

3.6. Zgodnie ze sprawozdaniami Burmistrza z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi, Gmina w 2020 r. osiągnęła:

- 46,45% wagowo, poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła;
- 86,88 % wagowo, poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych stanowiących odpady komunalne.

(akta kontroli str. 452-453, 458-459)

W Sprawozdaniu Burmistrza z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi za 2020 r., w pozycji czy Gmina w terminie do dnia 16 lipca 2020 r. ograniczyła masę odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania do nie więcej niż 35% wagowo, całkowitej masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania – w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r., wpisano wartość 0%. Burmistrz wyjaśnił, że *odpady nie były składowane, dlatego wartość wyniosła zero.*

W sprawozdaniu tym wykazano, jednocześnie w pozycji: *Informacja o odpadach komunalnych ulegających biodegradacji* przekazane do instalacji (Dział III tabela B.3) wielkość 125,42 Mg.

Burmistrz wyjaśnił: (...). *Odpady wykazane w sprawozdaniu komunalnym gminy za 2020 r. w dziale III tabela B.3. zostały poddane procesom odzysku R, tj. R12, R13 i R3. Odpady ulegające biodegradacji nie były składowane, nie zostały poddane procesowi D5.*

W sprawozdaniu tym wykazano w odpowiednich pozycjach prawidłowe dane o odpadach ulegających biodegradacji. Odpady poddane procesom R obejmowały ich odzysk, ale nie były składowane w instalacji na wysypisku.

(akta kontroli str. 429-430, 461-462, 867, 958-959)

W 2021 r. Gmina osiągnęła 11% wagowo, poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych. Zgodnie z art. 3b ucpg Gmina w 2021 r. powinna osiągnąć poziom nie mniejszy niż 20%, i w myśl art. 9z ust. 2a pkt 1 ucpg, gmina, która nie wykonuje obowiązków, o których mowa w art. 3b - podlega karze pieniężnej obliczonej odrębnie dla wymaganego poziomu przygotowania odpadów komunalnych do ponownego użycia i recyklingu. Zagadnienie to opisano w sekcji „Ustalono nieprawidłowości”.

W sprawozdaniu Burmistrza z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi za 2021 r. podano, że masa odpadów komunalnych przygotowanych do ponownego użycia i poddanych recyklingowi wyniosła 137,5167 Mg, a łączna masa odebranych i zebranych odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości wyniosła 1245,8450 Mg.

(akta kontroli str. 475-476)

W 2022 r. Gmina osiągnęła 38,8% wagowo, poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych⁵⁶. W sprawozdaniu Burmistrza z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi za 2022 r. podano, że masa odpadów komunalnych przygotowanych do ponownego użycia i poddanych recyklingowi wyniosła 458,7268 Mg, a łączna masa odebranych

⁵⁶ Zgodnie z art. 3b ucpg, w 2022 r. gmina powinna osiągnąć poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych nie mniejszy niż 25%.

i zebranych odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości wyniosła 1181,9700 Mg. Wzrost osiągniętego poziomu przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych w 2022 r., jak wyjaśnił Burmistrz spowodowany był większą świadomością mieszkańców dotyczącą segregacji odpadów. Na tak niski poziom recyklingu w 2021 r. z pewnością przyczynił się stan epidemiologiczny i utrudniony kontakt z mieszkańcami. W badanym okresie miała miejsce również duża rotacja pracowników na stanowisku ds. gospodarki odpadami.

(akta kontroli str. 480-481, 1067)

3.7. Regulamin utrzymania czystości z 2016 r.⁵⁷, zawierał wymagania w zakresie selektywnego zbierania i odbierania odpadów, w tym: przeterminowanych leków i chemikaliów, zużytych baterii i akumulatorów, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, mebli i innych odpadów wielkogabarytowych, odpadów budowlanych i rozbiórkowych, odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, zużytych opon, odpadów zielonych, papieru i tektury, szkła bezbarwnego, szkła kolorowego, tworzywa sztucznego typu PET, tworzywa sztucznego typu plastik przemysłowo-gospodarczy, metali, opakowań wielomateriałowych. Regulamin utrzymania czystości z 2020 r.⁵⁸ zawierał, oprócz analogicznych zapisów zawartych w regulaminie utrzymania czystości z 2016 r. także m.in. zobowiązanie właścicieli nieruchomości do prowadzenia selektywnego zbierania wytwarzanych na terenie nieruchomości, odpadów komunalnych, a przedsiębiorcę odbierającego odpady do selektywnego odbierania odpadów zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 4 ust. 2 pkt 1 lit. a i b ucpg, w tym m.in. bioodpadów (między innymi: obierki, warzywa, owoce, trawa, liście, drobne gałęzie), odpadów niekwalifikujących się do odpadów medycznych, które powstały w gospodarstwie domowym w wyniku przyjmowania produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, w szczególności igieł i strzykawek, odpady niebezpieczne.

Gmina przed uchwaleniem ww. Regulaminu zasięgnęła opinii Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Wałczu⁵⁹. Gmina nie posiadała zezwolenia na łączne zbieranie odpadów tworzyw sztucznych, metali, opakowań wielomateriałowych oraz szkła.

(akta kontroli str. 308-310, 326-347, 961-962)

3.8. W Gminie w badanym okresie obowiązywało pięć umów na odbieranie i zagospodarowanie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, zawartych w trybie ustawy prawo zamówień publicznych⁶⁰. W części dotyczącej odbierania odpadów umowy zawierały elementy określone w art. 6f ucpg.

(akta kontroli str. 494-512, 513, 534-555, 556-575, 592-611)

3.9. Gmina prowadziła rejestr działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości. Rejestr zawierał dane o przedsiębiorcach odbierających odpady komunalne w latach 2012-2014 i od tego czasu nie był aktualizowany. Zagadnienie to opisano w sekcji „Ustalone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 612-630)

⁵⁷ Uchwała Nr XXII/125/2016 Rady Miejskiej z dnia 23 maja 2016 r.

⁵⁸ Uchwała Nr XVIII/141/2020 Rady Miejskiej z dnia 28 maja 2020 r. i Uchwała Nr XIX/161/2020 Rady Miejskiej z dnia 25 czerwca 2020 r.

⁵⁹ PPIS-N.HK-073-1/11-1/20.

⁶⁰ Umowa: nr 25/2016 z 28 czerwca 2016 r. – Wykonawca Konsorcjum Remondis Sanitech Spółka z o.o. Poznań oraz Remondis Szczecin Spółka z o.o.; nr 20/2028 z 3 lipca 2018 r. – Wykonawca ATF Spółka z o.o. Chojnice 2, 78-650 Mirosławiec; nr 12/2020 z 26 czerwca 2020 r. – Wykonawca Spółka ATF; nr 18/2021 z 30 września 2021 r. – Wykonawca Spółka ATF; nr 20/2022 z 8 lipca 2022 r. – Wykonawca Spółka ATF.

3.10. Burmistrz zgodnie z art. 9p ucpg weryfikował dane zawarte w sprawozdaniu podmiotów zajmujących się odpadami⁶¹, analizując okazaną dokumentację, na podstawie której przedsiębiorcy sporządzali dokumenty na potrzeby ewidencji odpadów oraz dokumenty potwierdzające przetworzenie odpadów.

Analiza sprawozdań podmiotów⁶² składanych za pośrednictwem Bazy danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami (BDO) do Urzędu Miejskiego w Tucznie za 2022 r. wykazała, że dane były weryfikowane za pomocą przygotowanego przez Urząd zestawienia, w którym zawarto dane ze sprawozdań podmiotów odbierających odpady, w tym numer tabeli ze sprawozdania składanego do BDO (np. Tabela II A), symbol odpadu (np. 20 01 02 szkło) oraz o masie odpadów odebranych w Gminie. Podmioty odbierające odpady przesyłały dodatkowo do Urzędu informację o odpadach odebranych i ich przetworzeniu, tj. o wysortowaniu odpowiednich frakcji odpadów. W Urzędzie dane były weryfikowane i potwierdzane do sprawozdania rocznego Burmistrza z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi.

Ponadto na podstawie miesięcznej informacji o ilości odebranych odpadów z podziałem na frakcje oraz sposobie zagospodarowania tych odpadów, Gmina po weryfikacji potwierdzała zgodność tych danych z wystawioną przez przedsiębiorcę w danym miesiącu fakturą za odbiór i zagospodarowanie odpadów oraz zgodność z zawartą umową.

(akta kontroli str. 631-668, 669-698, 827-833, 834-853)

3.11. Gmina sporządzała i terminowo składała, za pośrednictwem BDO, Marszałkowi Województwa Zachodniopomorskiego i Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska w Szczecinie, roczne sprawozdania z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi (art. 9q ucpg). Gmina weryfikowała rzetelność danych w ww. sprawozdaniach.

(akta kontroli str. 701, 704, 707, 709, 711-720, 726)

Szczegółowe badanie sprawozdania za 2021 r.⁶³ wykazało, że zakres danych w sprawozdaniu był zgodny z art. 9q ust. 3 ucpg⁶⁴. Sprawozdanie zawierało m.in:

- nazwę gminy,
- informacje o masie poszczególnych rodzajów odpadów komunalnych odebranych z terenu gminy oraz sposobie ich zagospodarowania, wraz ze wskazaniem nazwy i adresu instalacji, do których zostały przekazane. W dziale III tabela A Informacja o odpadach komunalnych nieulegających biodegradacji wykazano masę odebranych odpadów komunalnych przekazanych do zagospodarowania dla poszczególnych rodzajów odpadów, sposobie ich zagospodarowania oraz nazwę instalacji, do której zostały przekazane odpady

⁶¹ O których mowa w art. 9n ust. 1, art. 9na ust. 1, art. 9nb ust. 1 lub art. 9o ust. 1 ucpg, czyli podmiot odbierający odpady komunalne od właścicieli nieruchomości, podmiot prowadzący punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych, podmiot zbierający odpady komunalne, podmiot prowadzący działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, prowadzącego instalację komunalną lub innego posiadacza odpadów, dalej: Podmioty.

⁶² ATF Sp. z o.o. Spółka Komandytowa Chojnice 2, 78-650 Mirosławiec, Werbena Piotr Grzelak ul. Żeromskiego 11 Człopa, Elektrorecykling SA. Sękowo, gmina Nowy Tomyśl, Altwater ul. Łąkowa 4A, Piła, Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Tucznie (PSZOK).

⁶³ Korekta sprawozdania za 2021 r. przekazana za pośrednictwem BDO 10 maja 2022 r.

⁶⁴ Zakres danych zawieranych w sprawozdaniach, w tym osiągnięte poziomy zmieniał się w kontrolowanym okresie. Ustawą z dnia 17 grudnia 2020 o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2361) uchylono art. 9q ust. 3 pkt 5 lit. b, który brzmiał: recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych

i rozbiórkowych stanowiących odpady komunalne oraz zmieniono art. 9q ust. 3 pkt 5 lit. a, który przed zmianą brzmiał: recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów komunalnych, wejście w życie 31 grudnia 2020 r. Ustawą z dnia 17 listopada 2021 roku o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2151) dodano art. 9q ust. 3 pkt 5 lit. d oraz art. 9q ust. 3 pkt 3a; wejście w życie 1 stycznia 2022 r.

- komunalne. Wykazane dane były zgodne z danymi przekazywanymi przez podmioty odbierające odpady oraz z prowadzonym w Urzędzie zestawieniem (rejestrem) dotyczącym odebranych w Gminie odpadów komunalnych;
- informacje o działającym na terenie gminy punkcie selektywnego zbierania odpadów komunalnych, masie odpadów w nich zebranych oraz o sposobie ich zagospodarowania, wraz ze wskazaniem nazwy i adresu instalacji, do których zostały przekazane zebrane odpady komunalne. W dziale V tabela B Informacja o zebranych odpadach komunalnych wykazano masę zebranych odpadów komunalnych przez PSZOK65. Wykazane dane były zgodne z prowadzonym w Urzędzie zestawieniem (rejestrem) dotyczącym odebranych w Gminie odpadów komunalnych, oraz zgodne z uzyskanymi danymi od podmiotów odbierających odpady;
 - informacje o osiągniętych poziomach: przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych, ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania. W dziale VIII tabela B Informacja o osiągniętym poziomie recyklingu i przygotowania do ponownego użycia wykazano łączną masę odpadów komunalnych przygotowanych do ponownego użycia i poddanych recyklingowi w wysokości 137,5167 Mg oraz łączną masę odebranych i zebranych odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości w wysokości 1245,8450 Mg. Wykazano, że osiągnięty poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów komunalnych wyniósł 11,04%. Wykazane dane były zgodne z prowadzonym w Urzędzie zestawieniem (rejestrem) dotyczącym odebranych w Gminie odpadów komunalnych, oraz z danymi uzyskanymi od podmiotów odbierających odpady;
 - liczbę właścicieli nieruchomości, od których zostały odebrane odpady komunalne. W dziale IX Tabela A Liczba właścicieli nieruchomości, od których zostały odebrane odpady komunalne wykazano liczbę 1 909 i była zgodna z prowadzonym w gminie rejestrem deklaracji na odbiór odpadów komunalnych;
 - informacje o masie wytworzonych na terenie gminy odpadów, które zostały przekazane do składowania⁶⁶.

Łączna masa wytworzonych na terenie gminy odpadów, które zostały przekazane do składowania w 2021 r. wyniosła 281,8643 Mg i była zgodna z danymi uzyskanymi od podmiotów odbierających odpady i zestawieniem prowadzonym w Urzędzie.

(akta kontroli str. 728-820, 821-826)

3.12. Burmistrz w badanym okresie nie przeprowadzał kontroli podmiotów odbierających odpady. Zagadnienie to opisano w sekcji „Ustalone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 854-855)

3.13. Burmistrz w badanym okresie nie nakładał kar pieniężnych⁶⁷ z tytułu odpowiedzialności za niezrealizowanie ustawowych obowiązków na podmioty odbierające odpady komunalne od właścicieli nieruchomości, podmiot prowadzący punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych, podmioty zbierające

⁶⁵ Tuczno ul. Tulipanowa.

⁶⁶ Sprawozdanie za 2021 r.: W dziale III tabela A 3 Informacja o odpadach komunalnych nieulegających biodegradacji wykazano m.in. 54,2781 Mg odpadów wielkogabarytowych przekazanych do składowania, W dziale V tabela C 3 Informacja o sposobie zagospodarowania zebranych odpadów komunalnych wykazano 26,5200 Mg odpadów wielkogabarytowych przekazanych do składowania.

W dziale VII tabela B Informacja o masie odpadów, powstałych po sortowaniu zmieszanych (niesegregowanych) odpadów komunalnych, przekazanych do składowania wykazano 201,0662 Mg.

⁶⁷ art. 9zb ucpq.

segregowane odpady komunalne oraz prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych lub osadników w instalacjach przydomowych oczyszczalni ścieków i transportu nieczystości ciekłych⁶⁸.

(akta kontroli str. 856)

Burmistrz wyjaśnił, że *nie nakładał kar za brak wpisu w rejestrze działalności regulowanej na podmioty odbierające odpady w Gminie Tuczo, ponieważ wszystkie podmioty odbierające odpady miały aktualne wpisy do działalności regulowanej. Wpis nie został uaktualniony przez pracownika Urzędu Miejskiego w Tuczo w systemie teleinformatycznym. Gmina Tuczo nie nakładała kar finansowych na podmioty odbierające odpady z terenu gminy ze względu na brak przeprowadzanych kontroli w badanym okresie. W związku z powyższym gmina nie miała podstaw do nakładania kar pieniężnych.*

(akta kontroli str. 868, 980)

NIK uważa, że podstawą do nakładania kar na odbiorcę odpadów komunalnych mogły być jego nierzetelne działania oraz np. nieprawidłowości sprawozdawcze. Gmina nie przeprowadzając w badanym okresie kontroli podmiotów odbierających odpady pozbawiła się możliwości ustalenia ewentualnych nieprawidłowości i nałożenia na te podmioty kar pieniężnych.

3.14. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie⁶⁹ w 2022 r. nałożył karę pieniężną⁷⁰ na Gminę za niewykonanie obowiązku osiągnięcia poziomu recyklingu i przygotowanie do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła w 2019 r. Kara pieniężna została obliczona jako różnica wymaganego poziomu recyklingu w 2019 r. (191,374 Mg) do osiągniętego przez Gminę poziomu recyklingu i ponownego użycia frakcji odpadów komunalnych⁷¹ (164,874 Mg). Różnica ta wynosiła 26,500 Mg. Zgodnie z obowiązującymi stawkami⁷², gdzie jednostkowa stawka opłaty za niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne wynosiła 170,00 zł/Mg, wyliczona została na kwotę 4 505,00 zł. Kara została uregulowana 6 grudnia 2022 r. na wskazany w decyzji WIOŚ rachunek Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie.

(akta kontroli str. 857-866)

4. Działania gminy w celu przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym (realizacja zadań gminy wynikających z ustawy o odpadach)⁷³.

4.1. W Regulaminie utrzymania czystości z 2020 r. zobowiązano właścicieli nieruchomości do prowadzenia selektywnego zbierania wytwarzanych na terenie nieruchomości odpadów komunalnych, według rodzajów⁷⁴. Przedsiębiorcy odbierający odpady byli zobowiązani do selektywnego odbierania odpadów i ich

⁶⁸ art. 9x ust. 1 i 2, art. 9xa, art. 9xaa oraz art. 9xb ucpq.

⁶⁹ Dalej: WIOŚ.

⁷⁰ Decyzja nr 233/2022 z 23 listopada 2022 r. Pismo: WP:7062.1.162.2022.POS.

⁷¹ papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła.

⁷² Załącznik nr 2, tabela: Jednostkowe stawki opłat za umieszczenie odpadów na składowisku na rok 2019, lp. 1051 do obwieszczenia Ministra Środowiska z dnia 3 października 2018 r. w sprawie wysokości stawek opłat za korzystanie ze środowiska na rok 2019.

⁷³ Ustawa o odpadach określa środki służące ochronie środowiska, życia i zdrowia ludzi przez zapobieganie powstawaniu odpadów i zmniejszenie ich ilości oraz negatywnego wpływu wytwarzania odpadów i gospodarowania nimi, a także przez zmniejszenie całkowitego wpływu użytkowania zasobów oraz poprawę efektywności takiego użytkowania, w celu przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym (art. 1 ustawy o odpadach).

⁷⁴ Szkło, papier i tektura, tworzywa sztuczne, bioodpady, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, meble i inne odpady wielkogabarytowe, powstające w gospodarstwach domowych przeterminowane leki i chemikalia, odpady niekwalifikujące się do odpadów medycznych powstałych w gospodarstwie domowym w wyniku przyjmowania produktów leczniczych, zużyte baterie i akumulatory, zużyte opony, odpady budowlane i rozbiórkowe, tekstylia i odzież, odpady niebezpieczne.

zagospodarowania. Od 1 lipca 2021 r. wprowadzono dla właścicieli nieruchomości zabudowanych budynkami jednorodzinnymi możliwość zwolnienia z części opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi w zamian za kompostowanie bioodpadów stanowiących odpady komunalne w kompostowniku przydomowym.
(akta kontroli str. 327-334, 337-347)

Gmina w badanym okresie nie tworzyła innych zachęt do ponownego użycia i przygotowania do ponownego użycia odpadów w tym do tworzenia i wspierania sieci ponownego wykorzystania i napraw oraz zachęt ekonomicznych do tworzenia takich modeli działania.

Przy udzielaniu zamówień publicznych w okresie 2018-2022 gmina nie stosowała kryteriów ponownego użycia lub przygotowania do ponownego użycia odpadów. Zagadnienie to opisano w sekcji „Ustalono nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 956-957)

4.2. Gmina w badanym okresie realizowała cele i zadania dotyczące odpadów komunalnych określone w WPGO⁷⁵, w tym poprzez:

- kampanie promujące sens hierarchii postępowania z odpadami – organizowanie konkursów ekologicznych, plakaty, ulotki, edukację dzieci i młodzieży w szkołach, promowanie hierarchii postępowania z odpadami na stronach internetowych Urzędu, w BIP, organizację stoisk tematycznych na imprezach plenerowych, (zadanie realizowane w sposób ciągły) – osiągnięte efekty to podnoszenie poziomu wiedzy ekologicznej uczniów ze szkół podstawowych,
- monitorowanie przepływu strumieni odpadów komunalnych zgodnie z systemem gospodarki odpadami w Gminie, w tym monitoring rocznych sprawozdań składanych przez podmioty odbierające odpady,
- wskazanie mieszkańcom miejsc selektywnego zbierania odpadów, w tym zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego (PSZOK),
- kontrolowanie prac związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,
- ustawienie w palcówkach użyteczności publicznej pojemników do zbiórki zużytych baterii, a w aptekach do zbiórki przeterminowanych leków.

(akta kontroli str. 875-883, 884-923)

4.3. Gmina w badanym okresie podejmowała działania na rzecz poprawy efektywności energetycznej, wymienione w art. 6 ust. 2 ustawy o efektywności energetycznej. Gmina przedstawiła analizę zmian kosztów zakupu energii elektrycznej na podstawie faktur dla przedsięwzięcia pn. „Modernizacja stacji uzdatniania wody w miejscowości Tuczo” w okresie sprawozdawczym od dnia 1 lutego 2021 r. do dnia 31 stycznia 2022 r. Analiza została przedstawiona NFOŚiGW Departament Ochrony Ziemi pismem z dnia 14 kwietnia 2022 r. Zużycie energii elektrycznej za okres 1 lutego 2019 do 31 stycznia 2020 r. (przed realizacją przedsięwzięcia modernizacji stacji) wynosiło 86,777 MWh/rok, a ilość zużytej energii po realizacji przedsięwzięcia (od dnia 1 lutego 2021 r. do dnia 31 stycznia 2022 r.) wyniosła 62,680 MWh/rok. Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej (końcowej) wyniosła 24,097 MWh/rok. Uzyskana wartość wskaźnika efektu ekologicznego pn. ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej stanowiła 100,04% wartości zakładanej w umowie pożyczki oraz umowie dotacji z NFOŚiGW.

Gmina zgodnie z art. 6 ust. 3 ww. ustawy poinformowała o stosowanych środkach poprawy efektywności energetycznej na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Tuczo. W Urzędzie w badanym okresie zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy

⁷⁵ Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2012-2017 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2018-2023.

o efektywności energetycznej zastosowano w ramach GOZ środki poprawy efektywności energetycznej wymienione w art. 6 ust. 2 tej ustawy:

- realizację i finansowanie przedsięwzięcia służącego poprawie efektywności energetycznej;
- realizację przedsięwzięcia termomodernizacyjnego⁷⁶.

(akta kontroli str. 924-940, 941-947)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nieuwzględnienie w Regulaminie korzystania z PSZOK przyjmowania odpadów niebezpiecznych, chemikaliów, o których mowa w art. 3 ust. 2 pkt 6 ucpg.

Zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt 6 ucpg gminy tworzą w sposób umożliwiający łatwy dostęp wszystkim mieszkańcom gminy *punkty selektywnego zbierania odpadów komunalnych*, które zapewniają przyjmowanie co najmniej odpadów komunalnych wymienionych w pkt 5 (papier, metale, tworzywa sztuczne, szkło, odpady opakowaniowe wielomateriałowe oraz bioodpady), odpadów niebezpiecznych, przeterminowanych leków i chemikaliów, zużytych opon. W Regulaminie korzystania z PSZOK przyjęto, że do PSZOK nie będą przyjmowane m.in. odpady niebezpieczne.

Burmistrz wyjaśnił: *Do PSZOK w Tucznie nie są przyjmowane odpady powstałe w wyniku prowadzenia działalności gospodarczej i rolniczej oraz odpady, których rodzaj lub ilość wskazuje, że nie powstały w gospodarstwie domowym. Ustalenia szczegółowe regulaminu PSZOK punkt 4 dopuszczają możliwość oddania odpadów niebezpiecznych z zastrzeżeniem o nieuszkodzonych i szczelnych opakowaniach zwłaszcza w przypadku odpadów niebezpiecznych płynnych. Jedynie w wykazie nr 1 nie dodano odpadów niebezpiecznych, co było prawdopodobnie wynikiem przeoczenia. Regulamin PSZOK zostanie w najbliższym czasie uaktualniony.*

(akta kontroli str. 949-954, 956, 959)

2. Na stronie internetowej Urzędu, nie zostały zamieszczone aktualne informacje o podmiotach odbierających odpady komunalne oraz o miejscach zagospodarowania odpadów.

Burmistrz wyjaśnił: *Nie udostępniono na stronie internetowej urzędu oraz w sposób zwyczajowo przyjęty aktualnych informacji o których mowa w art. 3 ust. 2 pkt 9 ucpg tj. (...) ze względu na rotację pracowników na stanowisku ds. gospodarki odpadami. W ciągu kilku lat na tym stanowisku pracowało 5 pracowników. Trudno też wskazać jednoznaczną przyczynę ponieważ we wskazanym okresie władzę sprawował inny burmistrz.*

(akta kontroli str. 873, 955)

3. Gmina nie sporządziła Analizy Stanu Gospodarki Odpadami Komunalnymi na terenie Gminy Tucznio za lata 2019 i 2020 r.

Zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt 10 ucpg, gminy dokonują corocznej analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi, w celu weryfikacji możliwości technicznych i organizacyjnych gminy w zakresie zagospodarowania odpadami komunalnymi.

Burmistrz wyjaśnił: *Za rok 2019 i 2020 nie dokonano analizy stanu gospodarki odpadami ze względu na rotację pracowników na stanowisku ds. gospodarki odpadami. Osoby zatrudniane na tym stanowisku są na umowę zastępstwo. W ciągu kilku lat na tym stanowisku pracowało 5 pracowników. Trudno też*

⁷⁶ w rozumieniu ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków

wskazać jednoznaczną przyczynę, ponieważ we wskazanym okresie władzę sprawował inny burmistrz.

(akta kontroli str. 854-855, 867)

4. Dane zawarte w analizach stanu gospodarki odpadami za 2021 r. i za 2022 r. były niezgodne ze sprawozdaniami Burmistrza z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi za te lata składanymi do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego.

Burmistrz wyjaśnił: *Dane zawarte w analizach stanu gospodarki odpadami za rok 2021 i 2022 nie były zgodne ze sprawozdaniami Burmistrza, ponieważ analiza została wykonana na podstawie sprawozdania złożonego do dnia 31.03. Analiza została zamieszczona przed końcem kwietnia. Po tych terminach nastąpiła korekta sprawozdania, dlatego też dane zawarte w analizie i sprawozdaniu mogą się różnić.*

(akta kontroli str. 410, 421, 475, 480, 854-855, 867)

5. Gmina w 2021 r. nie osiągnęła 20% wagowo, poziomu przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych. W 2021 r. poddanych recyklingowi zostało 11,04% odpadów komunalnych.

Zgodnie z art. 3b ust. 1 ucp, Gmina była obowiązana za 2021 r. osiągnąć poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych w wysokości co najmniej 20% wagowo.

Burmistrz wyjaśnił: *Gmina w 2021 r. nie osiągnęła 20% wagowo, poziomu odpadów komunalnych przygotowanych do ponownego użycia i poddanych recyklingowi w stosunku do masy odebranych i zebranych odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, ponieważ wpływ na osiąganie poziomu recyklingu mają wszyscy wytwórcy odpadów oraz ich świadomość i wiedza na temat segregacji odpadów. Gmina Tuczno edukuje mieszkańców w tym zakresie, aby osiągnąć lepsze poziomy recyklingu. Co też miało miejsce w 2022 r.*

(akta kontroli str. 475-476, 854-855, 867)

6. W rejestrze działalności regulowanej brak było aktualnych danych o przedsiębiorstwach odbierających odpady komunalne w latach 2018-2023 oraz o wykreśleniach z tego rejestru, a Burmistrz w tym okresie nie przekazywał Marszałkowi Województwa wykazu podmiotów wpisanych w danym roku do rejestru działalności regulowanej oraz o wykreśleniach z tego rejestru.

Zgodnie z art. 9b i 9c ust. 9 i ust. 10 ucp Burmistrz prowadzi rejestr działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych. W myśl ww. ustawy Burmistrz powinien przekazywać Marszałkowi Województwa wykaz podmiotów wpisanych w danym roku do rejestru działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości oraz wykreślonych z tego rejestru. Wykaz przekazuje się do końca stycznia następnego roku po okresie objętym wykazem.

Burmistrz wyjaśnił, że *rejestr nie był aktualizowany ze względu na dużą rotację pracowników na tym stanowisku. W Urzędzie nie było informacji na temat przekazywanych danych do Marszałka województwa w latach 2018-2022. W okresie tym władzę sprawował inny burmistrz.*

(akta kontroli str. 612-630, 854-855, 868, 1033)

7. Burmistrz w badanym okresie nie przeprowadził kontroli podmiotów odbierających odpady. Zgodnie z art. 9u ucp ust. 1 i 1a Burmistrz sprawuje kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów ustawy. W stosunku do podmiotów odbierających odpady komunalne od właścicieli nieruchomości burmistrz jest obowiązany prowadzić kontrolę, o której mowa w ust. 1, co najmniej raz na dwa lata.

Burmistrz wyjaśnił: *Gmina nie przeprowadziła kontroli w stosunku do podmiotów odbierających odpady komunalne z powodu dużej rotacji pracowników na stanowisku ds. gospodarki odpadami. Osoby zatrudniane na tym stanowisku są na umowę zastępstwo. W ciągu kilku lat na tym stanowisku pracowało 5 pracowników.*
(akta kontroli str. 854-855, 868)

8. Gmina w badanym okresie nie tworzyła zachęt do ponownego użycia i przygotowania do ponownego użycia odpadów, w tym do tworzenia i wspierania sieci ponownego wykorzystania i napraw oraz zachęt ekonomicznych do tworzenia takich modeli działania.

Zgodnie z art. 19 ustawy o odpadach, organy administracji publicznej, w zakresie swojej właściwości, podejmują działania wspierające ponowne użycie i przygotowanie do ponownego użycia odpadów, w szczególności zachęcając do tworzenia i wspierając sieci ponownego wykorzystania i napraw oraz stwarzając zachęty ekonomiczne.

Burmistrz wyjaśnił: (...). *W badanym okresie miała miejsce rotacja pracowników na stanowisku ds. gospodarki odpadami, którzy byli zatrudnieni na umowę zastępstwo. W ciągu kilku lat w/w stanowisko zajmowało 5 pracowników. We wskazanym okresie władzę sprawował także inny burmistrz.*

(akta kontroli str. 956-959)

OCENA CZĄSTKOWA

W dokumentach gminnych na rzecz GOZ zaplanowano cele i działania po przeprowadzeniu rzetelnych konsultacji oraz analiz. Cele i działania te były spójne z działaniami i celami określonymi w ponadgminnych dokumentach strategicznych (w szczególności WPGO). Działania na rzecz GOZ nie wpływały na minimalizowanie wytwarzanych odpadów, pomimo, że odpady były zagospodarowywane zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami. Gmina nie w pełni wypełniała obowiązki dotyczące gospodarki odpadami komunalnymi wynikające z regulacji prawnych zawartych w ucpg, ustawie o odpadach i Prawie ochrony środowiska (Poś). Brak było analiz za lata 2019 i 2020 dotyczących realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi, a analizy z lat 2021 i 2022 zawierały nierzetelne dane o zebranych i zagospodarowanych odpadach komunalnych. Sprawozdania Burmistrza o gospodarce odpadami komunalnymi w Gminie były sporządzone prawidłowo na podstawie sprawozdań podmiotów odbierających odpady. Gmina nie udostępniła aktualnych informacji o podmiotach odbierających odpady komunalne oraz o miejscach zagospodarowania odpadów, a Regulamin korzystania z PSZOK nie był w pełni zgodny z obowiązującymi przepisami.

Gmina w 2022 r. została ukarana za niewywiązanie się z wymogów prawnych w zakresie osiąganych poziomów zagospodarowania odpadów komunalnych w 2019 r., ponadto wbrew przepisom art. 3b ust. 1 ucpg, Gmina w 2021 r. nie osiągnęła poziomu przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych w wysokości co najmniej 20% wagowo. Osiągnięty poziom wyniósł jedynie 11%.

W stosunku do podmiotów odbierających odpady komunalne od właścicieli nieruchomości Burmistrz nie przeprowadzał kontroli wymaganych przepisami art. 9u ucpg. W rejestrze działalności regulowanej brak było aktualnych danych o przedsiębiorstwach odbierających odpady komunalne w latach 2018-2023 oraz o wykreśleniach z tego rejestru, co świadczy o jego prowadzeniu w sposób nierzetelny. Gmina nie tworzyła zachęt do ponownego użycia i przygotowania do ponownego użycia odpadów, w tym do tworzenia i wspierania sieci ponownego wykorzystania i napraw oraz zachęt ekonomicznych do tworzenia takich modeli działania.

W Gminie prawidłowo zastosowano co najmniej jeden ze środków poprawy efektywności energetycznej wymienionych w art. 6 ust. 2 ustawy o efektywności energetycznej.

OBSZAR

2. Przeprowadzenie projektu pilotażowego dotyczącego gospodarki o obiegu zamkniętym.

Opis stanu faktycznego

1. W latach 2018-2022 Gmina realizowała na rzecz GOZ następujące projekty:

1) Modernizacja stacji uzdatniania wody w miejscowości Tuczo. Termin realizacji lata 2020-2021. Łączna wartość inwestycji 2 122,4 tys. zł, z tego z budżetu Gminy 457,0 tys. zł⁷⁷ oraz środki z NFOŚiGW w wysokości 1 665,5 tys. zł⁷⁸. Inwestycja zakończona w 2021 r.

2) Modernizacja oczyszczalni ścieków w Tuczo. Termin realizacji lata 2021-2023. Łączna wartość inwestycji 7 037,5 tys. zł, z tego z budżetu Gminy 1 940,5 tys. zł⁷⁹, środki z NFOŚiGW w wysokości 5 070 tys. zł⁸⁰ oraz w 2022 r. – 27,0 tys. zł z nagrody za szczepienia „Rosnąca odporność”. Inwestycja zakończona w lutym 2023 r.

3) Budowa systemu biologicznych oczyszczalni ścieków. Termin realizacji lata 2022-2023. Łączna wartość inwestycji 412,2 tys. zł, z tego z budżetu Gminy 50,4 tys. zł⁸¹ oraz środki z NFOŚiGW w wysokości 361,8 tys. zł⁸². Inwestycja zakończona w czerwcu 2023 r.

4) Termomodernizacja gminnych budynków użyteczności publicznej. Zaplanowane środki w wysokości 448,0 tys. zł, z tego z NFOŚiGW w wysokości 354,6 tys. zł. Inwestycja w trakcie realizacji w 2023 r.

(akta kontroli str. 963-964)

2. Działania Gminy dotyczące projektu pilotażowego pn. Gospodarka o obiegu zamkniętym polegały na opracowaniu i przyjęciu przez Radę Miejską dokumentów, w których zawarto m.in. koncepcje działań w Gminie dotyczące GOZ⁸³. Opracowanie i przyjęcie tych dokumentów poprzedzone było analizami, a proces projektowy opierał się o schemat: 1) Przygotowanie, 2) Planowanie, 3) Realizacja, 4) Zamykanie.

(akta kontroli str. 14, 43, 76, 114, 145)

2.1. Przygotowanie i planowanie projektu pilotażowego GOZ jak wyjaśnił Burmistrz polegało na udziale w konferencji pn. „Gospodarka o obiegu zamkniętym szansą na zrównoważony rozwój terenów nieurbanizowanych”, która odbyła się w Tuczo w dniach 9-10 maja 2016 r. Kolejnymi etapami wdrażania były spotkania robocze zastępcy Burmistrza z przedstawicielami NFOŚiGW. Na podstawie spotkań opracowano *Założenia gminy Tuczo dla realizacji pilotażowego programu priorytetowego w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym*⁸⁴. W maju 2017 r. Zarząd NFOŚiGW przyjął Założenia, na podstawie

⁷⁷ W 2020 r. – 31,5 tys. zł, w 2021 r. – 425,5 tys. zł.

⁷⁸ W 2021 r. – 832,8 tys. zł w formie dotacji oraz 832,8 tys. zł w formie pożyczki.

⁷⁹ W 2021 r. – 544,7 tys. zł, w 2022 r. – 542,5 tys. zł, w 2023 r. – 853,3 tys. zł.

⁸⁰ W 2021 r. – 1 776,4 tys. zł (dotacja – 888,2 tys. zł, pożyczka 888, 2 tys. zł); w 2022 r. – 2 331,6 tys. zł (dotacja – 1 165,8 tys. zł, pożyczka – 1 165, 0 tys. zł); w 2023 r. – 961,9 tys. zł (dotacja 481,0 tys. zł, pożyczka – 481 tys. zł).

⁸¹ W 2022 r. – 2,0 tys. zł, w 2023 r. – 48,3 tys. zł.

⁸² W 2022 r. – 7,2 tys. zł (dotacja – 3,6 tys. zł, pożyczka – 3,6 tys. zł), w 2023 r. – 354,6 tys. zł (dotacja – 177,3 tys. zł, pożyczka – 177,3 tys. zł).

⁸³ Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Tuczo na lata 2013-2016 z perspektywą na lata 2017-2020; Strategia Rozwoju Gminy Tuczo na lata 2017-2026; Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Tuczo; Program Ochrony Środowiska dla Gminy Tuczo na lata 2022-2025 z perspektywą na lata 2026-2029; Koncepcja wdrażania gospodarki o obiegu zamkniętym.

⁸⁴ Dalej: Założenia.

których opracowano koncepcję wdrażania gospodarki o obiegu zamkniętym w Gminie. Koncepcja była kilkakrotnie konsultowana i zmieniana oraz zaopiniowana przez Ministra Środowiska. Na podstawie Porozumienia z 17 października 2017 r. oraz po analizie możliwości finansowych gminy i zasobów kadrowych sformułowano wnioski o dofinansowanie w zakresie czterech przedsięwzięć wpisanych do koncepcji⁸⁵.

(akta kontroli str. 143, 144-158, 245-252)

2.1.1. W fazie przygotowania Gmina korzystała z danych dotyczących charakterystyki Gminy, w tym jej położenia, liczby ludności oraz liczby podmiotów gospodarczych na terenie Gminy. Dokonano samooceny w zakresie istniejących komponentów GOZ. Do działań na rzecz GOZ na tym etapie zaliczono:

- gospodarkę odpadami komunalnymi – selektywne zbieranie odpadów komunalnych oraz ponowne ich wykorzystanie⁸⁶,
- planowanie gospodarki niskoemisyjnej i jego wpływ na gospodarkę o obiegu zamkniętym⁸⁷. Jednym z działań inwestycyjnych była budowa ścieżki pieszo-rowerowej, która docelowo połączyć miała centrum Tucznę z dużym zakładem zlokalizowanym na obrzeżach miasta i dalej z dworcem kolejowym linii Wałcz-Szczecin⁸⁸,
- przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz stację odwadniania osadów przy oczyszczalni ścieków w Tucznie. W 2006 r. uruchomiony został program wsparcia finansowego dla mieszkańców zgłaszających chęć budowy przydomowych oczyszczalni ścieków. Od 1998 r. zrealizowano inwestycję polegającą na budowie 22 przydomowych oczyszczalni ścieków. Łącznie wg stanu na 2014 r. funkcjonowało 35 przydomowych oczyszczalni ścieków, które przyczyniały się do zmniejszenia ilości zanieczyszczeń ścieków odprowadzanych do gruntu, obniżenia kosztów zagospodarowania ścieków, poprawę walorów turystycznych,
- wtórne wykorzystanie odpadów z tworzyw sztucznych – Firma P(...) w 2015 r. na terenie Gminy rozpoczęła swoją działalność, zajęła się produkcją regranulatu z tworzyw sztucznych i przewidywała przetworzenie ok. 300 ton rocznie surowców wtórnych (głównie z Gminy Tucznę), tj. ok. 25 ton miesięcznie. Efektem takiego działania miało być zmniejszenie ilości odpadów trafiających na składowiska,

⁸⁵ Modernizacja stacji uzdatniania wody w Tucznie, Modernizacja oczyszczalni ścieków w Tucznie, Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w Gminie, Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Gminie.

⁸⁶ Zbiórka u źródła, w nieruchomościach jednorodzinnych – system workowy, w nieruchomościach wielorodzinnych – system pojemnikowy, przyjęty przez Gminę sposób segregacji odpadów komunalnych: szkło (zielony worek), makulatura (niebieski worek), tworzywa sztuczne, metale, opakowania wielomateriałowe (żółty worek), frakcja biodegradowalna (worek brązowy), punkty apteczne wyposażone w specjalne pojemniki umożliwiające bezpieczną zbiórkę przeterminowanych leków, zużyte baterie i akumulatory zbierane są w pojemnikach przeznaczonych do ich zbiórki, umiejscowionych na terenie obiektów użyteczności publicznej, szkołach, sklepach i Urzędzie. Dwa razy do roku organizowana była objazdowa zbiórka odpadów wielkogabarytowych i elektrośmieci, uruchomiono PSZOK. Organizowanie przez Gminę tzw. „wystawek” przez co odpady wielkogabarytowe i inne mogły uzyskać „nowe życie”.

⁸⁷ Plan Gospodarki Niskoemisyjnej – cele Planu to sprzyjanie celom określonym w pakiecie klimatyczno-energetycznym do roku 2020: redukcja o 20% emisji gazów cieplarnianych w stosunku do poziomu emisji z 1990 r., zwiększenie o 20% udziału energii odnawialnej w finalnej konsumpcji energii (dla Polski wskaźnik ten został obniżony do 15%), zwiększenie o 20% efektywności energetycznej.

Łączna emisja CO₂ w 2014 r. z obszaru Gminy Tucznę wyniosła 14 364,7 Mg CO₂. Największy udział w emisji CO₂ posiadała energia elektryczna (48,1% - 6 905 Mg CO₂). Plan zakładał szereg inwestycji, które pozwolą osiągnąć następujące wskaźniki i efekty ekologiczne w porównaniu do roku bazowego 2014: emisja CO₂ – redukcja 76,1 Mg CO₂, efektywność energetyczna – redukcja zużycia energii – 1417,1 GJ, energia z OZE – wzrost o 28,9 GJ.

⁸⁸ Oszacowano, że redukcja CO₂ wyniesie 25,0 Mg CO₂, redukcja energii 359,0 GJ.

- zagospodarowanie odpadów rolniczych – w 2016 r. rozpoczęła swoją działalność Rolnicza Bioelektrownia (...)⁸⁹, która zagospodarowując odpady rolnicze przyczyniała się do rozwoju GOZ,
- działania Fabryki słodczy (...). Odpady z produkcji słodczy były przekazywane do utylizacji w Biogazowni, co przyczyniało się do rozwoju GOZ,
- parametry ekonomiczne funkcjonowania elementów GOZ. Działania GOZ miały przyczynić się do trwałego wzrostu gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy. W latach 2013-2015 odnotowano wzrost wskaźnika dochodów własnych Gminy oraz wskaźnika udziału w PIT i CIT, co przy malejącym bezrobociu wpisywało się w ideę gospodarki obiegu zamkniętego.

(akta kontroli str. 78-113, 147-151)

W Gminie zdefiniowano potencjał w zakresie możliwości wdrażania GOZ i planowane kierunki działań związanych z wdrażaniem idei GOZ. Potencjał Gminy to oprócz walorów turystycznych, sprzyjające uwarunkowania klimatyczne, w tym: nasłonecznienie⁹⁰, siła wiatru⁹¹, pokłady wód geotermalnych, które mogą stanowić przyszłość ekologicznego ogrzewania jak i produkcji energii.

Możliwymi obszarami wdrażania GOZ były:

- ograniczenie zużycia energii elektrycznej poprzez modernizację dwóch instalacji wodno-kanalizacyjnych,
- zamknięcie procesu oczyszczania ścieków w aglomeracji Tuczo poprzez budowę stacji dosuszania osadów pościekowych,
- budowa przydomowych ekologicznych oczyszczalni ścieków na terenach położonych poza aglomeracją zgłoszona do KPOŚK,
- ograniczenie zużycia energii cieplnej poprzez termomodernizację budynków użyteczności publicznej, a także ograniczenie emisji CO₂ poprzez wymianę źródeł ciepła w tych budynkach,
- stworzenie w partnerstwie: gmina, mieszkańcy, przedsiębiorcy z branży bioenergetycznej i ośrodki naukowe, klastra energetycznego na terenie Gminy,
- edukacja mieszkańców w dziedzinie poszanowania energii elektrycznej i cieplnej, gospodarki odpadami, zmniejszenia zużycia wody, przywracania drugiego życia przedmiotom codziennego użytku,
- działania w zakresie systemu selektywnego zbierania odpadów komunalnych.

(akta kontroli str. 151-152)

W Planie Gospodarki Niskoemisyjnej (PGN) wykazano łączne zużycie energii elektrycznej przez infrastrukturę wodno-kanalizacyjną w 2014 r. w wysokości 436 027 kWh, a najwięcej energii elektrycznej zużyła w tym okresie Stacja Uzdatniania Wody w Tuczo⁹². W PGN wykazano także emisję CO₂ z sektora komunalnego w 2014 r., która wynosiła 1 099,8 MgCO₂, w tym budynków użyteczności publicznej 402,5 MgCO₂ – 36,6% ogólnej emisji. Plan działań na rzecz gospodarki niskoemisyjnej w Gminie zakładał wdrożenie nowoczesnych rozwiązań, uwzględniający aspekt energetyczny, ekologiczny, a także edukacyjny. Rozwiązania takie miały obejmować poszczególne sektory, dla których przeprowadzono inwentaryzację w zakresie zużycia energii finalnej i emisji CO₂ dla roku bazowego 2014 r. W zakresie termomodernizacji trzech budynków użyteczności publicznej⁹³ przyjęto, że kompleksowa termomodernizacja pozwoli

⁸⁹ W okresie 12 miesięcy (czerwiec 2016 r. – maj 2017 r.) Bioelektrownia wyprodukowała z odpadów rolniczych energię elektryczną w wysokości 3 097,436 MWh.

⁹⁰ w rejonie gminy roczne nasłonecznienie wynosiło 1 100 kWh/m²

⁹¹ Gmina znajdowała się w II strefie – korzystnej pod względem energii wiatru (na wysokości od 10 m energia wiatru wynosiła od 750-1000 kWh, a na wysokości 30 m od 1000-1500 kWh).

⁹² 119 937 kWh – 27,5% zużytej energii elektrycznej, w dalszej kolejności była Oczyszczalnia w Tuczo, która zużyła 94 162 kWh – 21,6% zużycia energii elektrycznej w tym sektorze.

⁹³ Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Tuczo, Przedszkole w Tuczo, Gminny Ośrodek Kultury w Tuczo.

ograniczyć zużycie energii cieplnej, a co za tym idzie również emisji CO₂ o 25%. Oszacowano, że dla tych budynków redukcja CO₂ wyniesie 13,8 Mg CO₂, redukcja energii wyniesie 484,5 GJ, a szacowane koszty 1 600 tys. zł. Termin realizacji zaplanowano na lata 2017-2020. Założono w PGN, że modernizacja Stacji Uzdatniania Wody w Tucznie⁹⁴ pozwoli na redukcję CO₂ o 4,3 Mg CO₂ i redukcję energii o 15,7 GJ, nie wykazano szacowanego kosztu, a termin realizacji zaplanowano na lata 2016-2020⁹⁵. PGN objął także edukację mieszkańców w zakresie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii⁹⁶, szacowany koszt 20 tys. zł.

(akta kontroli str. 76-113)

2.1.2. Przyjęcie Pilotażowego GOZ umożliwiło Gminie osiągnięcie oszczędności w zużyciu energii elektrycznej przez Stację Uzdatniania Wody w Tucznie oraz Oczyszczalnię Ścieków w Tucznie. Ograniczenie to było możliwe poprzez modernizację systemu uzdatniania wody oraz modernizację systemu oczyszczania ścieków. Ponadto w wyniku termomodernizacji budynków użyteczności publicznej zamierzano ograniczyć emisję CO₂, a poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków planowano ograniczyć ilości ścieków trafiających do gruntu z nieszczelnych zbiorników na nieczystości płynne oraz poprawić gospodarkę wodną w Gminie. Planowane przedsięwzięcia dotyczyły GOZ, a ich źródłami były powyższe analizy i badania. W *Koncepcji GOZ* przyjęto:

- 1) ograniczenie zużycia energii elektrycznej poprzez modernizację dwóch instalacji wodno-kanalizacyjnych, które zużywały blisko 50% energii elektrycznej w sektorze infrastruktury wodno-kanalizacyjnej Gminy⁹⁷;
- 2) zamknięcie procesu oczyszczania ścieków w aglomeracji Tuczo poprzez budowę stacji dosuszania osadów pościekowych;
- 3) budowę przydomowych ekologicznych oczyszczalni ścieków na terenach położonych poza aglomeracją zgłoszoną do Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych⁹⁸;
- 4) ograniczenie zużycia energii cieplnej poprzez termomodernizację budynków użyteczności publicznej, a także ograniczenie emisji CO₂ poprzez wymianę źródeł ciepła w tych budynkach;
- 5) stworzenie w partnerstwie – Gmina, mieszkańcy, przedsiębiorcy z branży bioenergetycznej i ośrodki naukowe – klastra energetycznego na terenie Gminy;
- 6) edukację mieszkańców w dziedzinie poszanowania energii elektrycznej i cieplnej, gospodarki odpadami, zmniejszenia zużycia wody, przywracania drugiego życia przedmiotom codziennego użytku;
- 7) działania w zakresie systemu selektywnego zbierania odpadów komunalnych.

(akta kontroli str. 145-158)

⁹⁴ Remont budynku Stacji wodociągów, remont budynku hali produkcyjnej, zasilanie awaryjne sieci elektrycznej, budowa zbiornika retencyjnego, zakup i montaż zestawu pomp II stopnia (energooszczędne), monitoring przesyłu i szczelności sieci wodociągowej.

⁹⁵ Realizacja tego przedsięwzięcia pozwoliła na zakładaną redukcję CO₂ i zakładaną redukcję energii (szerzej opisano w p-kcie 2.3. Obszar II niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

⁹⁶ Promocja energooszczędnych źródeł światła i oszczędności energii wśród mieszkańców, kampania edukacyjno-informacyjna w zakresie możliwości zmniejszenia zużycia energii w gospodarstwach domowych, promocja mechanizmów finansowych dotyczących montażu kolektorów słonecznych, ogniw fotowoltaicznych i innych źródeł energii, utworzenie stałego działu na stronie internetowej Gminy poświęconego efektywności energetycznej i OZE.

⁹⁷ Stacja Uzdatniania wody w Tucznie – zużycie blisko 120 tys. Kwh, Oczyszczalnia Ścieków w Tucznie – blisko 100 tys. Kwh.

⁹⁸ Dalej: KPOŚK.

Gmina w badanym okresie w ramach Pilotażowego Programu zaplanowała:

1) Modernizację stacji uzdatniania wody w miejscowości Tuczo. Według *Koncepcji GOZ* zwiększenie energooszczędności stacji uzdatniania zamierzano uzyskać poprzez:

- wymianę zbiorników hydroforowych o większej wydajności wraz z pompą energooszczędną,
- wymianę zbiorników odżelaziania wody,
- przebudowę istniejącej szafy sterowniczej pod potrzeby nowej technologii uzdatniania wody oraz zredukowania hałasu,
- wykonanie ogrzewania stacji,
- wykonanie wentylacji w systemie nawiewno-wywiewnym,
- wymianę urządzeń odcinających i pomiarowych,
- wymianę istniejących rurociągów,
- termomodernizację budynku stacji.

2) Modernizację oczyszczalni ścieków w miejscowości Tuczo – zwiększenie energooszczędności planowano uzyskać m.in. poprzez:

- montaż stacji do osuszania osadu,
- modernizację cyklu oczyszczania ścieków,
- wymianę oświetlenia na lampy zasilane „zieloną energią”,
- zakup pojazdu asenizacyjnego,
- modernizację istniejących przepompowni ścieków mającą na celu zmniejszenie ich energochłonności.

3) System biologicznych oczyszczalni ścieków. Ekologiczny system oczyszczania ścieków komunalnych na obszarach wiejskich poza Aglomeracją Tuczo, planowano uzyskać poprzez stworzenie instrumentu wsparcia do budowy korzeniowo/biologicznych oczyszczalni ścieków oraz wybudowanie 100 oczyszczalni ścieków na terenach nie objętych systemem kanalizacji w Aglomeracji. W *Koncepcji GOZ* wskazano, że potrzeby w tym zakresie obejmą m.in. przygotowanie dokumentacji projektowej i modelu realizacji dla ok. 100 instalacji oraz kampanię edukacyjną w zakresie korzeniowych/biologicznych oczyszczalni ścieków.

4) Termomodernizację gminnego budynku użyteczności publicznej. Potrzeby w zakresie termomodernizacji budynków użyteczności publicznej, w *Koncepcji GOZ* określono jako wymianę m.in. pieca CO, instalacji elektrycznej, drzwi, docieplenie ścian i dachu w budynkach Przedszkola Publicznego w Tuczo, wymianę pieca CO w Urzędzie Miejskim w Tuczo, modernizację systemu ogrzewania w Szkole Podstawowej w Marcinkowicach.

5) Tuczyński Klaster Energii, który miał za zadanie doprowadzenie do całkowitego uniezależnienia energetycznego Gminy od zewnętrznych źródeł dostaw, a tym samym do pełnego zbilansowania się energetycznie.

6) Potrzeby z zakresu edukacji ekologicznej, które w *Koncepcji GOZ* określono jako udział w konferencji międzynarodowej, spotkaniach, warsztatach i szkoleniach ekologicznych kierowanych do różnych grup wiekowych, organizację ekorajdów, ekokolonii, ekobiegów itp., organizację cyklicznych targów rzeczy używanych dla mieszkańców Gminy.

7) Działania w zakresie systemu selektywnego zbierania odpadów komunalnych, które według *Koncepcji GOZ* miały polegać na zakupie do gminnego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych pojemników do zbierania szczególnego rodzaju odpadów np. zużyte oleje, które będą odbierane przez wyspecjalizowane firmy.

(akta kontroli str. 152-157)

Zgodnie z Porozumieniem Gminy z NFOŚiGW z 17 października 2017 r. lista przedsięwzięć i kosztów w ramach GOZ dla Gminy obejmowała:

- modernizację stacji uzdatniania wody w miejscowości Tuczo – planowany koszt 1 250 tys. zł (100% z NFOŚiGW) – termin złożenia wniosku do 30 stycznia 2018 r. (dotacja i pożyczka),
- modernizację oczyszczania ścieków w Tuczo – planowany koszt 1 950 tys. zł (100% z NFOŚiGW) – termin złożenia wniosku do 30 czerwca 2018r. (dotacja i pożyczka),
- system biologicznych oczyszczalni ścieków - planowany koszt 800 tys. zł (100% z NFOŚiGW) – termin złożenia wniosku do 30 czerwca 2018r. (dotacja i pożyczka),
- termomodernizację gminnych budynków użyteczności publicznej - planowany koszt 550 tys. zł (100% z NFOŚiGW) – termin złożenia wniosku do 30 czerwca 2018 r. (dotacja i pożyczka),
- edukację ekologiczną w zakresie GOZ - planowany koszt 100 tys. zł (80% z NFOŚiGW) – termin złożenia wniosku do 30 maja 2018 r. (dotacja),
- Klaster energetyczny Rolnicza bioelektrownia w Rzeczycy Sp. z o.o. - planowany koszt 50 tys. zł (80% z NFOŚiGW) – termin złożenia wniosku do 30 stycznia 2018 r. (dotacja),

Wnioski do NFOŚiGW na dofinansowanie przedsięwzięć zostały złożone 29 czerwca 2018 r., brak było w Urzędzie wniosków na dofinansowanie edukacji ekologicznej oraz klastra energetycznego.

(akta kontroli str. 245-252, 1035-1066)

Burmistrz wyjaśnił: (...). *Na podstawie podpisanego porozumienia oraz po analizie między innymi możliwości finansowych gminy, zasobów kadrowych sformułowano wnioski o dofinansowanie w zakresie czterech przedsięwzięć wpisanych do koncepcji, które wymagały natychmiastowej poprawy. Sytuacja finansowa Gminy, wzrost cen rynkowych materiałów i usług przesądziły o realizacji tylko części zadań wskazanych w koncepcji wdrażania gospodarki o obiegu zamkniętym. W związku z powyższymi czynnikami na etapie negocjacji umów o dofinansowanie udało się wprowadzić zmiany do zakresu projektów i ich budżetów, umożliwiając zwiększenie zaangażowania finansowego zarówno ze strony Gminy, jak i NFOŚiGW. Realizacja projektu edukacji ekologicznej związana byłaby z koniecznością zaangażowania znacznych zasobów kadrowych Gminy Tuczo, przy stale rosnącym zakresie zadań przez nią realizowanych. Zakres czasowy zaangażowania w projekcie edukacyjnym jest wyraźnie większy niż w projektach inwestycyjnych w związku z czym podjęto decyzję o rezygnacji z projektu edukacji ekologicznej. W ramach Pilotażowego programu priorytetowego w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym nie podjęto działań związanych z gospodarką odpadami, ponieważ uznano, że modernizacja stacji uzdatniania wody, oczyszczalni ścieków, termomodernizacja budynku są zadaniami priorytetowymi, niezbędnymi i wymagającymi natychmiastowej naprawy. Dodatkowym czynnikiem decydującym był stan finansowy gminy.*

(akta kontroli str. 979, 983)

Zdaniem NIK brak działań w szczególności w zakresie systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych nie sprzyjał realizacji w Gminie priorytetowego Programu pilotażowego, w którym założono, że gospodarka odpadami będzie jednym z kluczowych działań Gminy w celu realizacji założeń gospodarki o obiegu zamkniętym.

2.2. Harmonogram wdrażania według Koncepcji GOZ przedstawiał się następująco:

- modernizacja stacji uzdatniania wody w miejscowości Tuczo - 2018 r./ 2019 r.;

- modernizacja oczyszczalni ścieków w Tucznie - 2019 r./ 2020 r.;
- system biologicznych oczyszczalni ścieków – 2018/ 2020 r. działania ciągle;
- termomodernizacja gminnych budynków użyteczności publicznej – 2019 r.;
- edukacja ekologiczna w zakresie GOZ – działania ciągle do 31 czerwca 2020 r.;
- Turczyński Klaster Energetyczny – Rolnicza Bioelektrownia (...)– 2017 r. działania ciągle.

W harmonogramie nie określono działań na rzecz systemu selektywnego zbierania odpadów komunalnych polegających na zakupie do gminnego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych pojemników do zbierania szczególnego rodzaju odpadów np. zużyte oleje, które będą odbierane przez wyspecjalizowane firmy.

(akta kontroli str. 145-158)

Spośród ww. planowanych działań Gmina w badanym okresie rozpoczęła realizację czterech przedsięwzięć dotyczących GOZ i zawarła osiem umów⁹⁹ z NFOŚiGW na finansowanie przedsięwzięć związanych z GOZ, w tym cztery na przyznanie dotacji oraz cztery na udzielenie pożyczki. Do każdej umowy dotacji i pożyczki Gmina zawarła jeden aneks dotyczący przyznanych kwot dotacji i udzielonej pożyczki oraz terminów realizacji tych zadań¹⁰⁰. Ustalono w umowach, że efekty ekologiczne wyniosą odpowiednio: 24 MWh/rok¹⁰¹; 18 MWh/rok¹⁰²; 830,01 Gj/rok¹⁰³; 54 RLM¹⁰⁴. Realizacja ww. przedsięwzięć przebiegała zgodnie z harmonogramami dla poszczególnych działań zawartych w umowach z NFOŚiGW.

Nie podjęto następujących działań wynikających z Porozumienia Burmistrza z NFOŚiGW z 17 października 2017 r.: Edukacja ekologiczna w zakresie GOZ; Klaster energetyczny Rolnicza Bioelektrownia (...) oraz działań na rzecz gospodarki odpadami w Gminie polegających na zakupie do gminnego PSZOK pojemników do zbierania szczególnego rodzaju odpadów (np. zużyte oleje, odbierane przez wyspecjalizowane firmy).

Termin realizacji czterech przedsięwzięć w ramach GOZ został przesunięty z zaplanowanego okresu realizacji w latach 2018-2020 na lata 2020-2023. Gmina nie zawarła aneksu do Porozumienia z nowymi terminami realizacji zadań, jednak Burmistrz podpisał z NFOŚiGW umowy z nowymi terminami realizacji zadań.

Burmistrz wyjaśnił: *Przesunięcie realizacji przedsięwzięć w ramach „Pilotażowego programu priorytetowego w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym” wynikało*

⁹⁹ Nr 1459/2020/Wn16/OW-po/D; Nr 1459/2020/Wn16/OW-po/P z dnia 8 października 2020 r. - Modernizacja stacji uzdatniania wody w miejscowości Tucznie – termin realizacji ustalono na 31 stycznia 2021 r.; nr 1560/2020/Wn16/OW-ok/D; nr 1560/2020/Wn16/OW-ok/P z dnia 10 sierpnia 2020 r.- Modernizacja oczyszczania ścieków w Tucznie – termin realizacji ustalono na 31 października 2023 r. ; nr 1460/2020/Wn16/OA-tr-ku/D;

nr 1460/2020/Wn16/OA-tr-ku/P z dnia 10 sierpnia 2020 r. - System biologicznych oczyszczalni ścieków – termin realizacji ustalono na 31 października 2023 r.; nr 1466/2020/Wn16/OA-tr-ku/D; nr 1466/2020/Wn16/OA-tr-ku/P z dnia 10 sierpnia 2020 r. Termomodernizacja gminnych budynków użyteczności publicznej - termin realizacji ustalono na 30 września 2023 r.

¹⁰⁰ Modernizacja stacji uzdatniania wody w Tucznie – aneks nr 1 z 10 marca 2021 r. - kwota dotacji i pożyczki z planowanej odpowiednio po 1 090,1 tys. zł została zmniejszona do 832,8 tys. zł – termin realizacji przesunięto z 31 stycznia 2021 r. na 28 lutego 2022 r.; Modernizacja oczyszczalni ścieków w Tucznie – aneks nr 1 z 17 listopada 2021 r. – całkowity koszt realizacji przedsięwzięcia uległ podwyższeniu z 5 069,9 tys. zł na 8 843,5 tys. zł, kwota dotacji i pożyczki 2 535,0 tys. zł nie uległa zmianie – termin realizacji został skrócony z 31 października 2023 r. na 30 czerwca 2023 r.; Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej – aneks nr 1 z 8 maja 2023 r. dotyczył efektu ekologicznego – ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej – 634,25 Gj/rok. Wysokość dotacji i pożyczki z NFOŚiGW nie uległa zmianie i wynosiła odpowiednio po 177,3 tys. zł; System biologicznych oczyszczalni ścieków – aneks nr 1 z 13 czerwca 2022 r. dotyczył całkowitego kosztu realizacji inwestycji z 361,8 tys. zł wzrost na 363,8 tys. zł. Wysokość dotacji i pożyczki z NFOŚiGW nie uległa zmianie i wynosiła odpowiednio po 180,9 tys. zł.

¹⁰¹ Modernizacja stacji uzdatniania wody w Tucznie - (ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej – końcowej).

¹⁰² Modernizacja oczyszczalni ścieków w Tucznie - (ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej – końcowej).

¹⁰³ Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej - ilość zaoszczędzonej energii cieplnej.

¹⁰⁴ Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków - liczba mieszkańców korzystających z wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków

z czasochłonności przygotowania dokumentacji aplikacyjnej, ale również z długiego okresu oceny projektów przez NFOŚiGW i konieczności wprowadzania poprawek oraz zapewnienia kwestii finansowania projektów wobec sytuacji na rynku budowlanym (wyraźny wzrost cen w stosunku do założeń projektowych). W marcu 2020 r. w Polsce rozpoczęła się pandemia COVID-19, co było kolejnym czynnikiem opóźniającym. Umowy o dofinansowanie na poszczególne zadania zostały podpisane 10 sierpnia 2020 r.

Gmina w badanym okresie nie występowała o wsparcie merytoryczne przy realizacji projektu pilotażowego do Ministerstwa Klimatu i Środowiska oraz nie kierowała pytań, uwag lub sygnałów dotyczących realizacji projektu do NFOŚiGW.
(akta kontroli str. 979, 983, 984-985)

2.3. Uzyskane efekty w przypadku zakończonej inwestycji: Modernizacja stacji uzdatniania wody w miejscowości Tuczo były zgodne z założeniami GOZ. Termin zakończenia dla trzech zadań ustalono na 2023 r., z tego działanie: *Modernizacja oczyszczalni ścieków w Tuczo* ukończono w lutym 2023 r., *Budowa systemu biologicznych oczyszczalni ścieków* ukończono w czerwcu 2023 r., a *Termomodernizacja gminnych budynków użyteczności publicznej* w okresie niniejszej kontroli NIK była w trakcie realizacji¹⁰⁵. Projekty realizowane przez Gminę w ramach GOZ charakteryzowały się innowacyjnością i subsydiarnością w stosunku do zadań własnych Gminy. W przypadku trzech spośród czterech inwestycji zakończonych¹⁰⁶, Gmina prawidłowo wydatkowała i rozliczyła środki uzyskane na projekt pilotażowy GOZ. Wydatki były zgodne z założeniami, a nakłady były proporcjonalne do efektów, zgodnie z art. 44 ust. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych¹⁰⁷.

Trzy inwestycje w ramach GOZ, których realizacja została zakończona do 12 września 2023 r. zostały odebrane protokolarnie przez komisję gminną. W protokołach z odbioru wykonanych robót dla trzech ww. inwestycji nie wniesiono uwag ani zastrzeżeń.

(akta kontroli str. 1023-1031)

Gmina w badanym okresie nie wywiązała się z realizacji obowiązków sprawozdawczych do NFOŚiGW. Zagadnienie to opisano w sekcji „Ustalone nieprawidłowości”.

Efekty działań zakończonych w 2023 r. jak wyjaśnił Burmistrz można będzie ustalić w okresie do jednego roku po zakończeniu inwestycji, stosowne analizy zostaną zatem sporządzone w 2024 r.

Działania Gminy w zakresie realizowanych i zakończonych inwestycji wpisywały się w założenia gospodarki niskoemisyjnej w Gminie.

Gmina w ramach GOZ nie podjęła się realizacji inwestycji związanych z gospodarką odpadami. W badanym okresie nie wyposażono w odpowiednie urządzenia i nie zmodernizowano PSZOK.

(akta kontroli str. 242-252, 983, 984-985)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Gmina w badanym okresie nie wywiązała się z obowiązków sprawozdawczych z NFOŚiGW zawartych w Porozumieniu z 17 października 2017 r., w tym:

- miesięcznych informacji o postępie w realizacji przedsięwzięć finansowanych ze środków NFOŚiGW (o których mowa w § 4 pkt. 5).

¹⁰⁵ do 12 września 2023 r. (termin zakończenia kontroli NIK) nie została ukończona.

¹⁰⁶ Modernizacja stacji uzdatniania wody w Tuczo, Modernizacja oczyszczalni ścieków w Tuczo (luty 2023 r.), Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków (czerwiec 2023 r.).

¹⁰⁷ Dz.U. z 2023 r. poz.1270, ze zm.

- rocznych sprawozdań z realizacji koncepcji (o których mowa w § 4 pkt. 6)
 - raportów końcowych z realizacji koncepcji, o których mowa w § 4 pkt 7 Porozumień (dla gmin, które zakończyły realizację Projektu).
- (akta kontroli str. 247, 1032)

Burmistrz wyjaśnił: *Porozumienie było podstawą do ubiegania się o dofinansowanie ze środków NFOŚiGW; umożliwiała Gminie Tuczo składanie wniosków o dofinansowanie na poszczególne przedsięwzięcia. Porozumienie ustalało ogólne zasady współpracy przy dofinansowaniu ze środków NFOŚiGW. Sytuacja finansowa gminy pozwoliła na podpisanie umów o dofinansowanie na minimalną liczbę zadań (minimalna ilość zadań została określona w „Regulaminie naboru wniosków”). Podpisane umowy o dofinansowanie na realizację zadań przewidują tylko przedstawienie raportów rocznych / końcowych oraz oświadczeń potwierdzających trwałość efektu rzeczowego i ekologicznego. Gmina Tuczo nie przekazywała miesięcznych informacji z realizacji przedsięwzięć oraz rocznych sprawozdań z realizacji koncepcji ponieważ umowy o dofinansowanie nie przewidywały takiego obowiązku. Korespondencja z NFOŚiGW odbywała się formie elektronicznej poprzez wiadomości e-mail. Wszelkie informacje o postępie przygotowania wniosków o dofinansowanie oraz po podpisaniu umów o dofinansowanie przekazywane były na bieżąco w formie wiadomości e-mail.*

(akta kontroli str. 983)

Zdaniem NIK, nieskładanie sprawozdań z przedsięwzięć do NFOŚiGW mogło przyczynić się do nieprawidłowości w ich realizacji i skutkować wstrzymaniem finansowania tych działań przez NFOŚiGW.

OCENA CZĄSTKOWA

W Gminie działania w ramach projektu pilotażowego dotyczyły GOZ, jednak nie podjęto realizacji inwestycji związanych z gospodarką odpadami, w tym nie wyposażono PSZOK w pojemniki do zbierania szczególnego rodzaju odpadów. Spośród czterech działań, jakie Gmina realizowała w ramach GOZ, do końca kontroli tj. 12 września 2023 r. zrealizowano trzy zadania, z tego dla jednego zadania – modernizacja stacji uzdatniania, Gmina posiadała pełną oceną efektywności ekologicznej przedsięwzięcia, która była zgodna z założeniami. Zrealizowane zadania zostały przeprowadzone prawidłowo, przy czym Gmina w badanym okresie nie wywiązała się z obowiązku sprawozdawczego wobec NFOŚiGW.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnioskuje o:

- 1) dostosowanie Regulaminu korzystania z PSZOK do postanowień ucpg;
- 2) udostępnienie na stronach internetowych Urzędu aktualnych informacji o podmiotach odbierających odpady komunalne oraz o miejscach zagospodarowania odpadów;
- 3) dokonywanie corocznej rzetelnej analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi;
- 4) prowadzenie gospodarki odpadami w sposób umożliwiający osiąganie obowiązujących poziomów przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych;
- 5) uaktualnienie danych o przedsiębiorstwach odbierających odpady komunalne w rejestrze działalności regulowanej;
- 6) przeprowadzanie kontroli podmiotów odbierających odpady zgodnie z przepisami, tj. co najmniej raz na dwa lata;

- 7) stworzenie zachęt do ponownego użycia i przygotowania do ponownego użycia odpadów, w tym do tworzenia i wspierania sieci ponownego wykorzystania i napraw oraz zachęt ekonomicznych do tworzenia takich modeli działania;
- 8) wywiązanie się Gminy z obowiązku sprawozdawczego wobec NFOŚiGW.

Uwagi Najwyższa Izba kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Szczecin, 25 października 2023 r.

Kontroler
Wiesław Kaszak
specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Szczecinie
Dyrektor

Z up.

.....
Podpis

.....
Podpis